

FAKULTA PRÁVNICKÁ
ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY
V PLZNI

Právo poškozeného na účinné vyšetřování

Diplomová práce

Josef Záruba

Plzeň 2024

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Josef ZÁRUBA**
Osobní číslo: **R19M0474P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Právo poškozeného na účinné vyšetřování**
Zadávající katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

1. Právo poškozeného na účinné vyšetřování
2. Účinné vyšetřování z pohledu ESLP
3. Vývoj judikatury Ústavního soudu
4. Úvahy de lege ferenda

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- JELÍNEK, Jiří a kol.: Trestní právo procesní. 4. aktualizované a doplněné vyd. Praha: Leges, s.r.o., 2016, 848 s. ISBN 978-80-7502-160-1.
- SCHELLE, Karel. Vývoj trestního řízení. Ostrava: Key Publishing, 2012, 101 s. ISBN 978-80-7418-139-9.
- RŮŽIČKA, Miroslav, Poškozený a adhezní řízení v České republice. Praha: C. H. Beck, 2007, 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9.
- KONUPKA, Petr. Právo poškozeného na účinné a nezávislé vyšetření některých trestných činů jako základní lidské právo. Státní zastupitelství, 2010, roč. VIII, č. 9, s. 7-16. ISSN 1214-3758.
- ELIÁŠEK, Martin. Právo na účinné vyšetřování. Právní prostor. Praha: ATLAS Consulting, publikováno 28. 4. 2015. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/judikatura/trestni-pravo/pravo-na-ucinné-vyšetřování>
- F. ŠČERBA: právo na účinné vyšetřování ve světle judikatury ústavního soudu, trestněprávní revue č. 7-8/2016
- D. COUFALOVÁ: k právu poškozeného na účinné vyšetřování a možnostem jeho posílení ve světle rekonstrukce trestního řádu, trestní právo č. 1/2019.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Petr Kybic, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **18. listopadu 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Právo poškozeného na účinné vyšetřování vypracoval samostatně. Veškeré zdroje a prameny, z nichž jsem při psaní této práce čerpal, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

V Soběslavi dne 7. 3. 2024

Josef Záruba

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu této diplomové práce JUDr. Bc. Petru Kybicovi, Ph.D., za vstřícnost, ochotu a důvěru, jež mi při psaní této práce poskytl. Stejně tak bych rád poděkoval paní Ivě Kučerové, za její pomoc a trpělivost v rámci procesu zadávání práce.

V neposlední řadě bych velice rád poděkoval své rodině a přátelům, za jejich podporu během celého studia.

Obsah

Seznam zkratk	1
Úvod	2
1 Právo poškozeného na účinné vyšetřování	4
1.1 Poškozený.....	4
1.2 Pojem práva poškozeného na účinné vyšetřování.....	6
1.2.1 Základní aspekty.....	6
1.2.2 Náležitosti účinného vyšetřování.....	9
1.2.2.1 Nezávislost.....	9
1.2.2.2 Veřejná kontrola.....	10
1.2.2.3 Důkladnost.....	11
1.2.2.4 Rychlost.....	11
1.2.3 Vybrané případy podléhající ochrany účinného vyšetřování.....	12
1.2.3.1 Zásahy orgánů veřejné moci.....	12
1.2.3.2 Domácí násilí.....	15
2 Účinné vyšetřování z pohledu ESLP	17
2.1 Právo poškozeného na účinné vyšetřování prizmatem EÚLP.....	17
2.1.1 Právo na život.....	18
2.1.2 Právo jednotlivce na ochranu před neoprávněnými zásahy.....	19
2.1.3 Zákaz otroctví a nucené práce.....	20
2.1.4 Ochrana majetku.....	21
2.2 Shrnutí.....	22
3 Vývoj judikatury Ústavního soudu	23
3.1 Přiznání práva na účinné vyšetřování.....	24
3.2 Kritika České republiky ze strany ESLP.....	26
3.2.1 Řízení ESLP vedené proti České republice.....	26
3.2.1.1 Eremiášová a Pechová proti České republice.....	26
3.2.1.2 Bureš proti ČR.....	29
3.2.1.3 Kummer proti České republice.....	31
3.2.2 Shrnutí.....	32
3.3 Další vývoj.....	33
3.3.1 Shrnutí.....	35
3.4 Rozšiřování možnosti uplatnění práva na účinné vyšetřování.....	36
3.5 Právo na účinné vyšetřování v otázkách ochrany majetku.....	40

3.6 Změna v rozhodování Ústavního soudu	42
3.6.1 Nález ÚS, 3. 9. 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18	43
3.6.1.1 Skutkový stav	43
3.6.1.2 Argumentace stěžovatelky	45
3.6.1.3 Vyjádření vedlejších účastníků	48
3.6.1.4 Posouzení soudu	49
3.6.1.5 Význam nálezu	54
4 Úvahy de lege ferenda	55
4.1 Shrnutí	55
4.2 Úvahy de lege ferenda	58
Závěr	61
Summary	63
Použité zdroje	65

Seznam zkratek

TŘ / Trestní řád	- Zákon č. 141/1961 Sb. Trestní řád
TZ / Trestní zákoník	- Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník
ÚS	- Ústavní soud
NS	- Nejvyšší soud
ESLP	- Evropský soud pro lidská práva
Úmluva / EÚLP	- Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Evropská úmluva o ochraně lidských práv)
Listina / LZPS	- Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních lidských práv a svobod
OZ	- Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
OČTŘ	- Orgány činné v trestném řízení

Úvod

Cílem této diplomové práce je seznámit čtenáře s problematikou práva poškozeného na účinné vyšetřování. Konkrétně se zabývá otázkou, zda má poškozený či oběť v rámci trestního řízení jistotu, že vůči němu spáchaný trestný čin bude k tomu pověřenými orgány dostatečně prošetřen. Současné právní řády moderních a demokratických států celkem logicky omezují možnost jednotlivcům svépomocně řešit vzniklé spory, jež se pohybují v trestněprávní rovině. Povinnost prověřit určité trestně právní jednání a současně dospět ke konkrétnímu a závaznému závěru, tak výhradně spadá do kompetencí státu a jím pověřených institucí. Poškození z trestněprávních vztahů jsou tak odkázáni na výsledky a postupy takovýchto institucí, přičemž mají povinnost jejich rozhodnutí respektovat. Dlužno říci, že subjekty, jež vystupují v rámci trestních řízení, disponují řadou opravných prostředků, jimiž se mohou domáhat nápravy postupů či výsledků, ovšem stále se jedná o autoritativní akty orgánů veřejné moci.

Předmětem práce ovšem není v tomto ohledu kritizovat absenci možnosti svépomocného postupu obětí trestných činů ke zjednání nápravy a případné „odplaty“ vůči domnělým pachatelům. Dle mého názoru by taková jednání byla ve většině případů zneužívána a v demokratických právních systémech pro ně bezesporu není místo. Na druhou stranu by však právní a demokratický stát měl sám zajistit ochranu práv a svobod jednotlivců svými prostředky, pokud možno z vlastní iniciativy. Práce se proto zaměřuje na osobu poškozeného, jež by měla mít vedle uspokojení jiných zájmů na výsledku trestního řízení bezpochyby také právo na to, aby trestněprávní jednání vůči ní vykonané bylo vyšetřujícími orgány dostatečně a efektivně prověřeno, neboť se tak jedná o jediný způsob, jak může poškozená osoba dostat svých práv. Z důvodu komplexnějšího obsahu této práce je stručně představen i samotný poškozený, jeho postavení, povinnosti a práva, jakými v rámci trestního řízení disponuje a současně jeho odlišení od oběti trestného činu.

Práce především zkoumá, zda poškozený v českém právním řádu skutečně požívá ochrany práva účinného vyšetřování za každé situace, a pokud nikoliv, jaké podmínky musí být pro přiznání tohoto práva splněny. Za účelem získání odpovědi na položené otázky je pro tuto práci stěžejní judikatura Ústavního soudu České republiky, která se právem poškozeného na účinné vyšetřování v rámci

českého právního řádu poprvé zabývala, přiznala jej a dále možnosti jeho uplatnění rozšířila, aby posléze cestu posilování pozice poškozeného do značné míry opustila.

Neméně důležitou je doktrína Evropského soudu pro lidská práva, neboť právě soud ve Štrasburku poprvé dovedl samotnou existenci práva poškozeného na účinné vyšetřování a následně rozšiřoval okruh jeho uplatnění. Ústavní soud tak s jistým zpožděním, jak bylo uvedeno výše, kopíroval tento vývoj a jednotlivá rozhodnutí ESLP jsou pro něj závazná. Vývoj judikatury ESLP je v této práci rovněž stručně popsán a vedle zásadních rozsudků, jež pomáhaly směr tohoto vývoje utvářet, jsou představena vybraná rozhodnutí, v nichž Evropský soud přímo kritizoval postoj České republiky, který k právu poškozeného na účinné vyšetřování zastávala.

V neposlední řadě přibližuje práce vedle vývoje rozhodovací praxe, ať už Evropského soudu či Ústavního soudu, podobu a náležitosti samotného účinného vyšetřování. Jedná se o čtyři stěžejní požadavky, jejichž absence znamená zásadní pochybení ze strany vyšetřujících orgánů, a současně představuje zásah do práv poškozených. Dále se práce zaměří a přiblíží dvě okolnosti, díky nimž je možnost poškozeného domoci se práva na účinné vyšetřování modifikována a posílena. Jedná se o případy domácího násilí a zákroků orgánů veřejné moci vůči soukromým osobám, kde byl představen institut tzv. hájitelného tvrzení.

Stručněji řečeno, cílem práce je získat odpověď na otázku, zda český právní řád zajišťuje všem osobám poškozených dostatečnou míru prověření trestných činů vůči nim spáchaných a v případě negativní odpovědi zjistit, jaké podmínky určují, kdo takové ochrany požívá a kdo nikoliv. Hlavními metodami užitými pro zjištění odpovědi na výše položenou otázku jsou zejména metody analytické a komparační. Práce se snaží čtenáři poskytnout rozbor stěžejní judikatury Ústavního soudu a současně jej porovnat s doktrínou Evropského soudu pro lidská práva. Do značné míry je taktéž použita metoda historického výkladu ve snaze popsat vývoj práva na účinné vyšetřování v průběhu posledních let, i přes skutečnost, že se nejedná o příliš rozsáhlé časové období.

1 Právo poškozeného na účinné vyšetřování

Úvodní kapitola této práce je věnována samotnému pojmu a charakteristice práva poškozeného na účinné vyšetřování. Rovněž zde stručně představuje osobu poškozeného v českém právním řádu a jeho postavení, tedy jakými právy v rámci trestního řízení disponuje.

Druhá polovina této kapitoly je věnována rovněž nejdůležitějším požadavkům na účinné vyšetřování podle Evropského soudu, jež postupem času vyvstaly ze samotných rozhodnutí. Následně jsou představeny dvě situace, ve kterých hraje právo poškozeného na účinné vyšetřování významnou roli, neboť se jedná o zásahy veřejné moci vůči svým adresátům a rovněž problematika domácího násilí, tedy okolnosti při kterých požívají poškození zvýšené ochrany.

1.1 Poškozený

Osobou poškozeného označuje trestní řád jedince, který utrpěl určitou újmu nebo ztrátu v důsledku spáchání trestného činu. Může se jednat o fyzické zranění, duševní trauma, majetkovou škodu nebo jinou formu negativního dopadu, jinými slovy jakýkoliv postih aktem kriminality, od násilí či krádeže po podvod či pomluvu. V rámci trestního řízení disponuje poškozený řadou práv, jimiž vykonává vliv na samotný průběh i potenciální výsledek.

Důležité je zmínit existenci odlišných pojmů - poškozený a oběť trestného činu, které se v trestním právu vedle sebe vyskytují. Poškozeného lze považovat za oběť trestného činu pouze za skutečnosti, pokud ke vzniku majetkové škody, nemajetkové újmy nebo bezdůvodného obohacení opravdu došlo. Poškozeným může být jak fyzická, tak právnická osoba, zatímco oběť trestného činu je omezena pouze na fyzické osoby, neboť právnická osoba není schopna vnímat útrapy způsobené trestným činem. Oběť je proto chápána jako subjekt zvýšené ochrany a péče státu. Obětí může být i osoba, která zůstává po zemřelé osobě v důsledku spáchaného trestného činu, ale není možné jí přidělit postavení poškozeného. Rozdíl mezi obětí a poškozeným je poměrně nesnadno vymezitelný a často závisí na individuálním pohledu na danou osobu. Termín oběť je užší v tom smyslu, že nezahrnuje právnické osoby, ale je širší v tom, že zahrnuje i některé osoby pozůstalé po oběti. Je důležité brát v úvahu rozdíly mezi těmito termíny, které mají dopad na jejich práva v trestním řízení. Zároveň existují vedle

sebe platné zákonné úpravy těchto institutů, a sice trestní řád, jenž popisuje osobu poškozeného, a zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, podrobněji upravující oběť.¹

V kontextu této práce považuji za významné zmínit skutečnost, že současný Trestní řád přiznává žalobní právo v trestním řízení výhradně státnímu zástupci. Poškozený tak nemá žádnou pravomoc podání obžaloby či převzetí trestního stíhání. Poškozenému nadále zůstává právo podat trestní oznámení coby podnět k možnému zahájení trestního řízení. Stejně tak vybrané kategorie poškozených mohou výraznou měrou ovlivnit zahájení, případně pokračování v trestním stíhání vůči určité osobě vyslovením svého souhlasu. Výčet trestných činů, jež mohou být předmětem trestního stíhání pouze po projevení souhlasu poškozeného, vymezuje trestní řád.² Vlastní možnost iniciace trestního stíhání vůči určité osobě však poškozený nemá. Zde je vhodné zmínit, že z pohledu zahraničních právních řádů lze neexistenci soukromé trestněprávní žaloby či podpůrné žaloby v české úpravě považovat za ojedinělost. Například v sousedním Německu poškozený právo soukromé žaloby požívá a jeho postavení v trestním řízení je tak výrazně posíleno.³

Dalšími právy poškozeného jsou především možnost vyjádřit se k probírané věci, nahlížení do spisu či doplňování dokazování. V návaznosti na následek trestného činu rozlišujeme poškozeného do dvou kategorií, a sice poškozeného, jenž má právo žádat náhradu škody a poškozeného, jenž takové právo nemá. Právě náhrada škody, újmy či vydání bezdůvodného obohacení je jedním ze zájmů, jež poškozený v rámci trestního řízení sleduje nejvíce. Současně disponuje poškozený možností podat odvolání coby řádný opravný prostředek, ovšem pouze proti výroku o náhradě škody, jenž je nesprávný či chybí. V souvislosti s náhradou škody existuje možnost uplatnění nároku poškozeného v navazujícím civilním řízení, zejména v případech, kdy se řízení před trestním soudem omezuje na otázku viny a trestu obžalovaného.⁴

¹ RÚŽIČKA, Miroslav, Poškozený a adhezní řízení v České republice. Praha: C. H. Beck, 2007, 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9.

² § 163 odst. 1 Trestního řádu

³ Pátá kniha - Účast poškozeného na řízení - Soukromá žaloba § 374 Německého Trestního řádu (Strafprozessordnung)

⁴ FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GRÍVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019

1.2 Pojem práva poškozeného na účinné vyšetřování

Jednou ze základních charakteristik celkové problematiky práva poškozeného na účinné vyšetřování v rámci českého právního řádu, je absence jakékoliv pozitivněprávní úpravy. Česká justice, jež je v tomto případě reprezentována především Ústavním soudem, tak jeho podobu přejímala a následně interpretovala pouze na základě judikatury Evropského soudního dvora, který jeho existenci poprvé přiznal a dále charakterizoval.⁵ Ústavní soud tak v návaznosti na ESLP prošel z hlediska práva na účinné vyšetřování dlouholetým vývojem jeho přiznávání i udávání podoby. Samotný vývoj rozhodovací praxe je popsán v následujících kapitolách této práce.

1.2.1 Základní aspekty

Pro pochopení samotného institutu účinného vyšetřování je důležité vycházet z primárních zásad a úkolů trestního práva, tedy z povinnosti jednotlivce dodržovat trestně právní předpisy a povinnosti státu případné porušení sankcionovat a oběti chránit. Trestní řízení slouží k zajištění veřejné bezpečnosti a ochrany práv jednotlivců, zejména poškozených. Existence účinných prostředků umožňuje státním orgánům jednat i v případě nespolupráce pachatele, a umožňuje tak potrestání viníka a odškodnění poškozených, jež je považováno za jeden z hlavních cílů trestního řízení.

Posilování práv poškozeného je dlouhodobě nastolený trend v rámci neustále probíhajícího vývoje samotného trestního práva v České republice. Zlepšování pozice poškozeného v rámci trestního řízení se do značné míry odráží i v legislativě, ať už v podobě novel již platných a účinných právních předpisů či tvorbě předpisů zcela nových. V této souvislosti lze zmínit vybrané zákonné úpravy mající pozitivní vliv na pozici poškozených trestných činů, a sice zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, který nově upravil i podobu trestního řádu, či novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 181/2011 Sb., jež mimo jiné rozšířila typy nároků, které má poškozený možnost uplatnit v adhezním řízení. Nutnost přijetí těchto legislativních změn vznikala na jedné straně z povinnosti členských států mezinárodních organizací, v tomto případě EU, dostávat svým závazkům v podobě inkorporace právních předpisů reflektující mezinárodní

⁵ Rozsudek ESLP ve věci McCann, Farrell a Savage proti Spojenému království, 27. 9.1995 č. stížnosti 18984/91

standardy,⁶ a na straně druhé může mít vliv celkový zájem společnosti na zlepšování práv jednotlivců a s tím související rozšiřování katalogu základních lidských práv a svobod, jejichž ochrany se mohou osoby domáhat.⁷

Rozšíření práv poškozeného prostřednictvím legislativních opatření mělo za cíl posílit jeho postavení v rámci již probíhajícího trestního stíhání. Nicméně zůstal nezměněný přístup k nároku poškozeného na aktivní zapojení trestněprávních opatření, tedy nárok trestní stíhání iniciovat. Poškozený měl možnost práva podat trestní oznámení, jakožto podnět k zahájení trestního řízení, a stejně tak mohl případně požádat státního zástupce o odstranění vzniklých průtahů v již probíhajícím řízení nebo nápravě chyb v postupu policejního orgánu. Avšak pokud poškozený v konkrétním případě neuspěl s podnětem k zahájení trestního stíhání ani u policejního orgánu, či státního zástupce, neměl žádnou možnost obrany u soudů trestních ani Ústavního soudu. Ten dlouhou dobu trvale vycházel z přesvědčení, že poškozený nemá ústavně zaručené právo na zahájení trestního stíhání proti konkrétní osobě. Na základě tohoto přesvědčení se Ústavní soud vyjadřoval ve smyslu, že neexistuje ničí subjektivní právo na zahájení trestního stíhání a následné potrestání určité osoby.⁸ Ústavní soud opakovaně zdůraznil, že koncepce práv v trestním řádu nezakládá žádné subjektivní právo na uplatnění trestněprávní sankce proti jiné osobě, a to ani v ústavní rovině podle článku 87 odst. 1 písm. d) Ústavy.⁹ Z tohoto důvodu ÚS nepřisluší přezkoumávat samotné rozhodnutí orgánů činných v trestním řízení na základě podnětu oznamovatele, v tomto případě poškozeného, ať už se jedná o opodstatněnost a důvodnost zahájení či nezahájení trestního stíhání. Místo toho je pověřen pouze přezkoumáním, zda postup orgánů zapojených do trestního řízení, které vedlo k jejich rozhodnutí, byl v souladu s požadavky na účinné vyšetřování.¹⁰

V posledních letech však docházelo k postupnému rozvolňování tohoto poměrně striktního přístupu ze strany ÚS, především pod vlivem judikatury ESLP, které dalo vzniknout právu na účinné vyšetřování osobě, vůči níž došlo ke spáchání trestného činu. Toto právo by tak v současné době mělo být považováno za jedno ze základních práv v rámci demokratického právního státu.

⁶ Směrnice 2012/29/EU, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu

⁷ ŠČERBA, Filip. Právo na účinné vyšetřování ve světle judikatury Ústavního soudu. Trestněprávní revue. 2016, č. 7-8, s. 157-163.

⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. III.ÚS 1671/20

⁹ Čl. 87 odst. 1 písm. d): „Ústavní soud rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod.“

¹⁰ ŠČERBA, Filip, op. cit.

Jak již bylo výše uvedeno, jednou z charakteristik celé problematiky práva na účinné vyšetřování je chybějící pozitivně právní úprava, ať už na úrovni zákonné či ústavní. Jeho existenci či neexistenci tak udává de facto pouze Ústavní soud svou doktrínou. Z této skutečnosti však vyvstává další problematický aspekt, a sice nejednoznačnost a rozpornost, za jakých podmínek toto právo poškozenému náleží. Jinými slovy právo na účinné vyšetřování nenáleží každému poškozenému, vůči němuž byl spáchán trestný čin. Klíčovým je v tomto ohledu objekt, na nějž je trestným činem útočeno, neboť ne každý právem chráněný zájem požíval od počátku rozhodování ÚS ochranu účinného vyšetřování, byť se jednalo o objekty zakotvené ve významných právních předpisech, jakými jsou Evropská úmluva o ochraně lidských práv a svobod či Listina základních práv a svobod. Podmínky jeho uplatnění v českém právním řádu tak prošly dlouholetým vývojem ze strany Ústavního soudu. Rozšiřování jeho použitelnosti v českém právním prostoru je popsáno v samostatné kapitole, jež se podrobněji tímto vývojem zabývá, neboť tento proces je z pohledu kontextu celé práce zásadní.

Ústavní soud během svého působení udával podobu práva na účinné vyšetřování, podmínky jeho použitelnosti či jeho základní požadavky. V řadě rozhodnutí se objevoval názor, jenž je pro celou problematiku práva poškozeného na účinné vyšetřování velice významný. Jedná se o nutnost nahlížet na účinné vyšetřování jakožto proces, nikoliv kýžený závěr.¹¹ Tento názor ÚS je zcela ve shodě s názorem ESLP, který rovněž klade důraz na samotný postup vyšetřujících orgánů a nikoliv na představu poškozeného o jeho výsledku.¹² Ústavní soud tak klade důraz na zabezpečení toho, aby v průběhu vyšetřování byla respektována základní práva poškozeného, jako je právo na spravedlivý proces, právo na informace a zapojení do řízení nebo ochrana před dalším traumatem či diskriminací. Důležitý je i procesní rámec, který by měl být navržen tak, aby umožňoval objektivní a nestranné posuzování případu a věnoval pozornost důkazům a argumentům všech stran. I tento názor částečně vychází z myšlenky, podle které nemá žádná osoba subjektivní právo na trestní stíhání určité osoby pouze na základě jejího přesvědčení, že by tak OČTŘ měly činit.

Ústavní soud dospěl k závěru, že právo na účinné vyšetřování ze strany poškozeného může zasahovat i před samotné zahájení trestního řízení, a s tím

¹¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. II.ÚS 3159/19

¹² Rozsudek ESLP ve věci Isayeva proti Rusku, 24. 2. 2005 č. stížností 57947/00

související právo oběti podat trestní oznámení a nechat ho prošetřit. Zde se však několikrát vyjádřil v tom smyslu, že odložení věci, jejíž zahájení podáním trestního oznámení oznamovatel sledoval, neznamená nutně narušení práva na účinné vyšetřování.¹³

1.2.2 Náležitosti účinného vyšetřování

Velice důležité je nastínit samotnou podobu účinného vyšetřování, jenž vyjadřuje stěžejní náležitosti, které musí být kumulativně splněny. Tuto podobu a požadavky na účinné vyšetřování formulovala výhradně judikatura Evropského soudu, jejíž závěry Ústavní soud přebíral. Z jednotlivých rozhodnutí ESLP lze vypožorovat čtveřici nejdůležitějších aspektů, které jsou pro účinné vyšetřování klíčové. Jejich podoba je popsána nejen v judikatuře, ale současně se jí zabývají tzv. „Průvodci k Úmluvě“, tedy dokumenty sloužící k lepšímu pochopení jednotlivých článků, k jejich interpretaci a aplikaci ze strany OČTŘ. Dále tak budou popsány jednotlivé zásadní vlastnosti účinného vyšetřování, které jsou v současnosti národní soudy povinny respektovat, neboť nad nimi panuje dlouholetá shoda napříč celou institucí ESLP. Těmito vlastnostmi jsou nezávislost vyšetřování, dostatečná kontrola veřejnosti, důkladnost a současně rychlost a efektivnost.

1.2.2.1 Nezávislost

Prvními z hlavních požadavků na účinné vyšetřování dle Evropského soudu jsou nezávislost a nestrannost vyšetřování, tedy základní zásady, jež zaručují spravedlivost a důvěryhodnost procesu. Podstatou těchto požadavků je, že orgán provádějící vyšetřování musí být oddělený od politických nebo jiných vnějších vlivů a měl by mít plnou autonomii v rozhodování. Stejně tak by vyšetřování mělo být založeno na objektivních faktech a důkazech, nikoli na předsudcích či osobních sympatiích či antipatiích. Vyšetřovatelé by měli přistupovat k případu bez předem stanovených představ o vině nebo nevině a měli by jednat spravedlivě vůči všem zúčastněným stranám. Význam nezávislosti je ovšem důležitý nejen k vnějším vlivům. Vyšetřující orgán by neměl být v jakémkoliv závislém postavení vůči stranám řízení. Porušení nezávislosti vyšetřování shledal ESLP v několika případech, kdy bylo vyšetřování prováděno

¹³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 10. 2022, sp. zn. III. ÚS 2680/22

spolupracovníky¹⁴ či nadřízenými¹⁵ zapojených vyšetřovatelů, a nikoliv samostatným nezávislým kontrolním orgánem.¹⁶ U každého případu je však nutno postupovat individuálně s ohledem na veškeré okolnosti dané věci.

1.2.2.2 Veřejná kontrola

Dále je povinností vést vyšetřování pokud možno veřejně, byť lze samozřejmě předpokládat, že určité části trestního řízení, zejména prvotní fáze řízení přípravného, vyžadují ochranu získaných informací a důkazů před těmi, kterých se věc týká. Mohlo by tak dojít k maření účelu celého vyšetřování a samotný ESLP respektuje neveřejnost úvodních fází řízení. Veřejností vyšetřování se dle ESLP rozumí právo příbuzných či jiných blízkých osob poškozeného být informován o zahájení řízení, o jednotlivých dílčích i meritorních rozhodnutích, stejně tak o právu nahlížet do spisu,¹⁷ doplňovat důkazy, klást otázky svědkům a stranám sporu.¹⁸ Tato práva samozřejmě náleží i samotnému poškozenému, jednání se o případy, kdy mu není způsobena smrt. Veřejností se dále míní vedení ústního a veřejného hlavního líčení či uveřejňování rozsudků a ostatních rozhodnutí. ESLP ovšem v rozhodnutí ve věci McKerr proti Spojenému království¹⁹ dovedl nutnost postupovat v každém jednotlivém případě tak, aby byly šetřeny práva obětí či svědků, k jejichž ohrožení by mohlo veřejností vyšetřování dojít. Rovněž je potřeba brát zřetel na zvláště citlivé informace nebo informace tajné, u kterých je rovněž možno požadavek veřejnosti omezit.

¹⁴ Rozsudek ESLP ve věci Ramsahai a další proti Nizozemsku, 15. 5. 2007 č. stížnosti 52391/99

¹⁵ Rozsudek ESLP ve věci Güleç proti Turecku, 27. 7. 1998, č. stížnosti 21593/93

¹⁶ Rozsudek ESLP ve věci Eremiášová a Pechová proti České Republice, 16.2. 2012, č. stížnosti 23944/04

¹⁷ Rozsudek ESLP ve věci Benzer a další proti Turecku, 12. 11. 2013, č. stížnosti 23502/06

¹⁸ Rozsudek ESLP ve věci Betayev a Betayeva proti Rusku, 29. 5. 2008, č. stížnosti 37315/03

¹⁹ Rozsudek ESLP ve věci McKerr proti Spojenému království, 4. 5. 2001, č. stížnosti 28883/95

1.2.2.3 Důkladnost

Do velké míry je kladen důraz na důkladnost a efektivnost, jakožto další náležitost účinného vyšetřování dle Evropského soudu. Důkladnost zajišťuje spravedlivý a důvěryhodný proces objasnění událostí a případného postihu viníků porušení lidských práv. Vyžaduje pečlivý a systematický sběr všech relevantních důkazů souvisejících s případem, jenž zahrnuje dokumentaci, věcné důkazy a svědecké výpovědi, které mohou být relevantní pro objasnění skutku.²⁰ OČTŘ by měly provést důkladné výsledky, jež umožní svědkům sdělit veškeré relevantní informace, a zároveň by měly minimalizovat riziko ovlivnění svědectví nebo jiné manipulace. Dále existuje povinnost získat a prověřit veškeré dostupné informace, aniž by upřednostňovali určitou stranu nebo předem stanovovali výsledek vyšetřování.²¹ Důkladné vyšetřování zahrnuje pečlivou analýzu a hodnocení všech nasbíraných důkazů s cílem objektivně a spravedlivě posoudit skutečnosti případu. To vyžaduje schopnost rozpoznat relevantní informace, vyhodnotit jejich důvěryhodnost a váhu, provést logické a objektivní závěry na základě dostupných dat. Klíčová je i následná právní interpretace a aplikace relevantních zákonných norem a předpisů v souvislosti s případem. Vyšetřující orgány by měly být schopny správně aplikovat právní rámec na konkrétní situaci a zajistit, aby jejich rozhodnutí byla v souladu s mezinárodními standardy lidských práv, se základními právními principy, a stejně tak v souladu s vnitrostátními právními řády.

1.2.2.4 Rychlost

Státy jsou povinny zajistit rychlost vyšetřování. Orgány mají zahájit řízení ihned, jsou-li k tomu splněny podmínky, a to zejména v souladu s principem *ex officio*, tedy z úřední povinnosti. Dle ESLP tak není možné požadovat po poškozených zahájení trestního řízení z jejich iniciativy například na základě trestního oznámení, nýbrž je nutná samostatná aktivita ze strany vyšetřovacích orgánů. Po zahájení trestního řízení mají orgány postupovat adekvátní rychlostí, pokud možno bez průtahů. ESLP vymezil specifická kritéria, která je nutno u každého případu zohlednit, a to zejména složitost věci, její význam pro společnost a taktéž chování samotných stran řízení, tedy v tomto případě chování a přístup ze

²⁰ Rozsudek ESLP ve věci P. a A. Edwards proti Spojenému království, 14. 3. 2002, č. stížnosti 46477/99

²¹ Rozsudek ESLP ve věci Gäfgen proti Německu, 1. 6. 2010, č. stížnosti 2978/05

strany poškozeného.²² Jednotlivé právní řády upravují konkrétní časové lhůty, ve kterých mají OČTŘ povinnost vyšetřování uskutečnit, ovšem jak je tomu například v tuzemském TŘ, jedná se zpravidla o lhůty pořádkové, jejichž nedodržení neznamena pro vyšetřovatele žádné výraznější postihy, nýbrž slouží spíše jako určitý ukazatel kvality jejich práce. Porušení práva poškozeného na účinné vyšetřování z důvodu nedostatečné rychlosti byl rovněž ESLP vyjádřen v několika judikátech, kdy došlo k prodlevě od spáchání protiprávního činu a zahájení trestního řízení až po řádově měsících či letech.²³

1.2.3 Vybrané případy podléhající ochrany účinného vyšetřování

V této části práce budou podrobněji představeny vybrané situace, kdy je poškozenému právo na účinné vyšetřování zpravidla vždy přiznááno. Jedná se o případy nezákonných postupů orgánů veřejné moci vůči jednotlivcům, které se v judikatuře ÚS mnohokrát vyskytují, a u nich je účinné vyšetřování považováno za standardní postup vzhledem ke skutečnosti, že neoprávněné zásahy ze strany státu mohou znamenat oslabení důvěry v jeho demokratické a právní zřízení. Dále je popsáno účinné vyšetřování v kontextu domácího násilí, které je specifické tím, že do značné míry modifikuje poměrně přísné požadavky na přiznání účinného vyšetření poškozeným. Oběti domácího násilí díky této skutečnosti podléhají zvýšené míře ochrany ze strany státu.

1.2.3.1 Zásahy orgánů veřejné moci

Podobně jako Evropský soud i ÚS České republiky přišel s názorem, že poškozený má právo domáhat se účinného vyšetřování v případě zákroků státních orgánů, typicky policie či jiných ozbrojených složek, za které se považuje například vězeňská služba, celní správa nebo příslušníci Generální inspekce bezpečnostních sborů. Ze strany státu dochází vůči poškozenému k zásahu do jeho fyzické integrity, a je tak vystavován nelidskému zacházení či mučení, jejichž zákaz je vyjádřen jednak v čl. 3 Úmluvy, jednak čl. 7 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tedy pramene českého právního řádu. V nejzávažnějších případech může dojít dokonce ke smrti poškozeného, tedy porušení práva na život, zakotveného v čl. 2 Úmluvy, respektive čl. 6 Listiny.

²² Rozsudek ESLP ve věci Rantsev proti Kypru a Rusku, 7. 1. 2010, č. stížnosti 25965/04

²³ Rozsudek ESLP ve věci C. a M. Hemsworth proti Spojenému království, 16. 7. 2013, č. stížnosti 58559/09

V této souvislosti Ústavní soud na základě judikatury ESLP založil povinnost OČTŘ účinně vyšetřit případy, kdy bylo zasaženo státními orgány do základních práv poškozeného, pokud poškozený předkládá tzv. hájitelné tvrzení. Pojmem hájitelné Soud míní takové tvrzení, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné prostorově i časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné.²⁴ V pozdější judikatuře přiznal ÚS poškozenému právo na účinné vyšetřování, a poskytnutí ochrany prostředky trestního práva i v případech, bylo-li vzneseno hájitelné tvrzení v souvislosti narušení fyzické integrity člověka při lékařském zákroku.²⁵ ÚS v jednom ze svých nálezů vyjádřil povinnost přezkoumat hájitelnost již před započítím určitého řízení z důvodů ochrany před možnou neopodstatněností věci.²⁶ Ovšem v situacích, kdy dojde ke smrti poškozeného z důvodu cizího zavinění, omezuje se přezkum hájitelnosti pouze na tvrzení poškozených, v takových případech především pozůstalých po zemřelém, pokud zde figuruje prvek cizího zavinění. Lze tedy konstatovat, že v případech úmrtí jsou OČTŘ povinny poskytnout právo na účinné vyšetřování vždy, nelze-li kategoricky vyloučit, že k úmrtí nedošlo zaviněním cizí osoby.²⁷

V úvodu této části práce bylo popsáno, že v případě zásahů státní moci náleží účinné vyšetřování každému poškozenému, problematickým se však dle mého názoru může jevit požadavek ÚS na subsidiaritu trestní represe v otázkách fyzických či jiných zásahů proti poškozenému, který v souvislosti s právem poškozeného na účinné vyšetřování přiznává jen u trestných činů spadajících do kategorie zločinů. Oproti tomu v případech přečinů,²⁸ je tomu pouze ve zcela extrémních případech flagrantních pochybení vyšetřovatelů s mimořádně intenzivními přetrvávajícími následky pro poškozeného.²⁹ V jiných případech se lze ochrany před zásahem státního orgánu domáhat prostředky správního soudnictví, a sice skrze žalobu proti nezákonnému zásahu.³⁰ Právo na efektivní vyšetřování tak mimo trestněprávní rovinu nenáleží každému poškozenému a stejně tak se nemůže každý domáhat institutů trestního práva, jež by nepochybně zajišťovaly kvalitnější procesní postup.

²⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14

²⁵ tamtéž.

²⁶ tamtéž.

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2020, sp. zn. III. ÚS 1477/20

²⁸ Přečinem se dle § 14 odst. 2 zákona č.40/2009 Sb. Trestního zákoníku rozumí každý nedbalostní trestný čin a takový úmyslný, na něj trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let.

²⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12

³⁰ § 82 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., Soudní řád správní

Dále lze polemizovat nad případným ovlivněním nestrannosti a nezájatosti, tedy nad nejzásadnějšími požadavky na účinné vyšetření, ke kterému může docházet ze strany vyšetřujících orgánů. Jde-li o zásahy veřejných sborů a jiných ozbrojených složek, mají kompetenci přezkoumat postupy příslušníků takových složek speciální orgány, jako je například Generální inspekce bezpečnostních sborů. Poškození skrze ústavní stížnost mnohokrát před ÚS zpochybňovali nestrannost a nezájatost vyšetřovatelů z důvodů příslušnosti k podobným profesím a poukazovali na zvýhodňování a nekritické posuzování tvrzení ze strany obviněných.³¹ K této problematice se Soud vyjádřil v jednom ze svých nálezů. Shledal principem demokratického právního státu o rovnosti všech lidí, že nelze přiznávat výpovědím policistů jako příslušníků mocenských složek vyšší význam než výpovědím soukromých osob, vůči nimž jsou policejní či jiné státní pravomoci vykonávány. To platí tím spíše, když nezákonné a neoprávněné jednání příslušníků státní moci je z hlediska právního státu velice závažné a oslabuje důvěru osob v něj.³²

Specifické jsou dále situace, kdy dochází k porušování základních práv poškozeného, jenž je v danou chvíli omezen na svobodě, ať už dočasně, tedy zajišťovacími prostředky jako zadržení, vazba či různé krátkodobé detenční omezení, nebo přímo ve výkonu trestu odnětí svobody. K této problematice se ÚS vyjádřil v tom smyslu, že za standardních okolností je stěžovatel povinen před ÚS prokázat hájitelnost svých tvrzení. Nicméně v situacích, kdy konkrétní okolnosti incidentu zcela nebo v převážné míře spadají do výlučné znalosti státních orgánů, typicky u osob omezených na svobodě, je vhodné, aby toto pravidlo bylo upraveno.³³ Získání důkazů o případném zneužívání moci by totiž bylo pro stěžovatele, který byl v době tvrzeného incidentu částečně nebo zcela izolován od okolního světa a dalších jednotlivců, kteří by mu mohli pomoci shromáždit potřebné důkazy, mimořádně obtížné, až nemožné. Ústavní soud proto došel k závěru, že v těchto případech je nezbytné, aby příslušné orgány aktivně zajistily veškeré důkazy týkající se incidentu. To zahrnuje detailní popis události ze strany údajné oběti, sběr forenzních důkazů a zajištění odborných lékařských posudků, které poskytnou kompletní a přesný pohled na případné zranění, objektivní analýzu lékařských zjištění, zejména pokud jde o příčinu zranění. V případě, že příslušné orgány tuto povinnost nesplní, a stěžovatel bude v době incidentu pod dozorem policie nebo jiného orgánu veřejné moci s pravomocí omezit jeho

31 Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18

32 Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 520/16

33 Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18

svobodu, a po propuštění projeví známky zranění, Ústavní soud bude považovat tvrzení stěžovatele za hájitelná.³⁴

Stručně řečeno, za hájitelné tvrzení poškozeného lze označit takové, které je považováno za věrohodné a opírá se o relevantní fakta, ačkoliv nemusí být podloženo důkazy v tradičním smyslu, jako například forezními nebo jinými materiálními předměty. Tato tvrzení mohou být založena na subjektivních zkušenostech, paměti nebo osobním pozorování stěžovatele. Ústavní soud bere v potaz, že v některých situacích může být obtížné nebo nemožné získat materiální důkazy, zejména pokud jde o případy údajného zneužívání moci nebo násilí, kde je poškozený omezený na svobodě. V těchto případech může Ústavní soud považovat tvrzení stěžovatele za hájitelná, i když nejsou podložena konkrétními důkazy, a to vzhledem ke ztíženým možnostem takové důkazy opatřit.

1.2.3.2 Domácí násilí

Právo poškozeného na účinné vyšetřování je dále významným nástrojem ochrany obětí domácího násilí, neboť k jeho přiznávání dochází i v případech, kdy samotná jednání vůči poškozeným nemusí dosahovat úrovně trestněprávního činu v tradičním smyslu. Domácí násilí je však nutno považovat za závažné porušení práv a svobody jednotlivce. Typické jsou situace, v nichž jsou poškozené osoby vystaveny verbálním útokům, vyhrožování nebo jiným formám psychického či emocionálního týrání. Dalším významným činitelem často bývá nízký věk samotných obětí.³⁵ Právě tyto skutečnosti jsou rozhodujícími faktory, činícími zdánlivě méně závažné zásahy proti jednotlivci klíčovými pro přiznání práva na efektivní vyšetření.³⁶ Je důležité si uvědomit, že domácí násilí může mít devastující dopady na fyzické i psychické zdraví obětí, a to i s bezprostředními a dlouhodobými důsledky. Právo na účinné vyšetřování v těchto případech zahrnuje právo na ochranu a podporu ze strany právního systému a orgánů činných v trestním řízení, a to i v případech, kdy újmy nejsou kvalifikovány jako trestné činy. Zajištění práva na účinné vyšetřování v těchto případech je významné pro prevenci a potírání domácího násilí či pro poskytnutí obětem potřebné pomoci a podpory. Právo poškozeného na účinné vyšetřování v kontextu domácího násilí je

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18

³⁵ Rozsudek ESLP ve věci A. proti Spojenému království, 23. 9. 1998, č. stížnosti 25599/94

³⁶ Rozsudek ESLP ve věci Vasyukov proti Rusku, 5. 4. 2011, č. stížnosti 2974/05

upraveno především judikaturou ESLP, jež jeho existenci poprvé přiznala a dále zpracovala.

Obecně lze tedy označit domácí násilí, jež může existovat v různých formách, ať už jako fyzické a verbální útoky, či zásahy proti obětem nízkého věku, za klíčový faktor, jenž je rozhodující pro přiznání práva na účinné vyšetřování. V jeho kontextu jsou totiž zásahy do fyzické integrity osob, jež by samy o sobě nedosahovaly požadované závažnosti či intenzity pro poskytnutí ochrany efektivním vyšetřením, shledány za obzvláště závažné, a poškození se tak účinného prověření mohou domáhat .

2 Účinné vyšetřování z pohledu ESLP

Institut práva poškozeného na účinné vyšetřování se poprvé objevil na půdě Evropského soudu pro lidská práva, který při svém rozhodování definoval jeho podobu a podmínky uplatnění.³⁷ Vzhledem k absenci jakékoliv pozitivně právní úpravy v tuzemském právním řádu je pro český právní řád stěžejní, jakým způsobem se bude vyvíjet právě judikatura ESLP, ze které lze následně vycházet.

Tato kapitola má za cíl přiblížit krátkou historii přiznávání práva poškozeného na účinné vyšetřování k ochraně jednotlivých hodnot obsažených v Evropské úmluvě o lidských právech a svobodách.

2.1 Právo poškozeného na účinné vyšetřování prizmatem EÚLP

Právo poškozeného na účinné vyšetřování procházelo dlouhodobým vývojem rovněž na půdě Evropského soudu pro lidská práva. Jeho původ je od počátku spojován s právem na život, jež je ve světle ESLP považováno za nejvýznamnější hodnotu, a které je zakotveno v čl. 2 EÚLP.³⁸ Státy jsou povinny chránit životy jednotlivců, ale současně do nich svévolně nezasahovat. Stejně tak se odborná literatura i doktrína Štrasburského soudu shodovala na povinnosti státu zajistit ochranu práva na život právě pomocí institutu efektivního vyšetřování za použití prostředků trestního práva.³⁹

Jak již bylo uvedeno výše, od počátku panoval poměrně jasný názor ze strany Evropského soudu, kdy OČTŘ příslušných zemích účinným vyšetřováním nezaručují pozitivní výsledek pro poškozeného, nýbrž je vyšetřování bráno jako procesní postup, a ESLP tak často označuje stížnosti jako neopodstatněné, neboť z procedurálního hlediska k účinnému vyšetření daného případu skutečně došlo, byť se poškozený necítil rozhodnutím uspokojen. Tento přístup přejal ve své judikatuře i Ústavní soud, který několikrát vyjádřil nutnost rozlišovat mezi právem poškozeného na důsledné vyšetření a subjektivním právem na trestní stíhání a potrestání určité osoby, jak bylo uvedeno v předchozí kapitole.⁴⁰

37 Rozsudek ESLP ve věci McCann, Farrell a Savage proti Spojenému království, 27. 9.1995 č. stížnosti 18984/91

38 Kratochvíl, J. Kapitola XII. Právo na život (čl. 6), Listina základních práv a svobod: velký komentář. Praha: Leges, 2022

39 KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jiří a BOBEK, Michal. *Evropská úmluva o lidských právech*. C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3.

40 Guide on Article 2 of the European Convention on Human Rights - Right to life, updated on 31 August 2022 (online)

V této kapitole bude popsáno postupné rozšiřování přiznávání práva na účinné vyšetřování ze strany ESLP, zejména v kontextu Úmluvy a jejích jednotlivých článků, jimiž jsou chráněna základní lidská práva v nich obsažena.

2.1.1 Právo na život

První rozsudek ESLP, přiznávající právo na účinné vyšetřování ve světle článku 2 Úmluvy, byl vynesena ve věci McCann, Farrell a Savage proti Spojenému království.⁴¹ Ti byli v roce 1995 zabiti britskými speciálními jednotkami z důvodu podezření z chystaného bombového útoku v rámci činnosti irské osvobozené armády IRA. Jejich pozůstalí coby stěžovatelé podali stížnost k ESLP, neboť se domnívali, že takovýmto zásahem bylo porušeno právo na život dle čl. 2. V tomto rozsudku tak byly položeny první základy práva na účinné vyšetřování, byť do té doby pouze v souvislosti zásahu státních orgánů.⁴²

Postupem času však docházelo v rámci judikatury ESLP k rozšiřování okolností, za nichž je možné právo na účinné vyšetřování přiznat. K porušení práva na život ve čl. 2 už proto nemuselo docházet pouze ze strany veřejné moci, ale původcem takového porušení mohl být v zásadě kdokoliv. Stejně tak se mohlo jednat o přírodní katastrofy,⁴³ průmyslové havárie⁴⁴ apod. Specifickými případy byly rovněž situace, kdy nebylo možné identifikovat pachatele. Takové případy mohou zahrnovat vraždy novinářů na objednávku, kdy pachatel zůstává v anonymitě. Vedle toho se účinné vyšetřování může vztahovat na sebevraždy, jak bude více přiblíženo v následující kapitole v případě rozsudku ve věci Eremiášová a Pechová.

41 Rozsudek ESLP ve věci McCann, Farrell a Savage proti Spojenému království, 27. 9.1995 č. stížnosti 18984/91

42 Guide on Article 2 of the European Convention on Human Rights - Right to life, updated on 31 August 2022 (online)

43 Rozsudek ESLP ve věci Budayeva a ostatní proti Rusku, 20. 3. 2008, č. stížnosti 15339/02

44 Rozsudek ESLP ve věci Oneryildiz proti Turecku, 30. 11. 2014, č. stížnosti 48939/99

2.1.2 Právo jednotlivce na ochranu před neoprávněnými zásahy

V rozhodnutí ve věci Assenov proti Bulharsku⁴⁵ vyslovil ESLP názor, že státy jsou povinny podrobit účinným vyšetřování i případy, při nichž dochází k neoprávněným zásahům proti jednotlivci. Jedná se tak o porušování čl. 3, jež zakotvuje zákaz mučení a jiné podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení. Jedná se tak o další hodnoty, které patří v demokratické společnosti k těm nejdůležitějším. Zprvu se takovými zásahy mínilo zejména jednání policie a jiných orgánů státu nadaných podobným okruhem pravomocí, které mohou dle ESLP narušovat důvěru veřejnosti v právní stát. Zásahy zde musí dosahovat minimální intenzity, aby na ně mohlo být nahlíženo prizmatem čl. 3, avšak hranice této intenzity byla při posuzování vždy nejednoznačná. Na základě vývoje judikatury nyní podléhají pod čl. 3 Úmluvy i situace, u nichž by tomu v minulosti nebylo. Nahlíží se zejména na charakter a kontext zásahu, na fyzický i psychický vliv na oběť, délku trvání a v některých případech i na pohlaví, věk nebo zdravotní stav.⁴⁶

Minimální intenzity musí dosahovat i zásahy způsobené fyzickou osobou, tedy osobou odlišnou od zástupců veřejné moci. Ochrana právem na efektivní vyšetření tak požívají i tyto případy. Dle rozhodnutí z roku 2022 ve věci Ghisoiu proti Rumunsku,⁴⁷ musí být zásah fyzické osoby do práv stěžovatele opřen o jeho hájitelné tvrzení (*arguable claim*).⁴⁸ Zde se jednalo o případ násilí ze strany otce proti jeho synovi a hájitelnost tvrzení prokázána nebyla. Pojem hájitelné tvrzení si ve svých rozhodnutích osvojil i Ústavní soud, jenž se touto problematikou také zabýval.

ESLP však neposuzoval pouze porušení čl. 3. Vzal v potaz i možnou aplikovatelnost čl. 8 Úmluvy, tedy právo na respektování soukromého a rodinného života. Ustálená judikatura se v otázkách domácího násilí dlouhodobě shoduje na přiznávání práva efektivního vyšetřování, avšak podobně jako je tomu u čl. 3 Úmluvy i zde musí zásahy a porušování rodinného života dosahovat určité míry závažnosti. Stejně tak ESLP dovozuje povinnost podložit tvrzení případných obětí lékařskými zprávami či alespoň výpověďmi svědků bez ohledu na to, zda se jedná o dlouhodobě trvající domácí násilí, či naopak jednorázový incident. Absence

⁴⁵ Rozsudek ESLP ve věci Assenov a další proti Bulharsku, 28. 10. 1998, č. stížnosti 24760/94

⁴⁶ Rozsudek ESLP ve věci Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, 25. 6. 2019, č. stížnosti 41720/13

⁴⁷ Rozsudek ESLP ve věci Ghisoiu proti Rumunsku, 29. 11. 2022, č. stížnosti 40228/2

⁴⁸ Guide on Article 3 of the European Convention on Human Rights - Prohibition of torture, first edition – 31 August 2022 (online)

těchto důkazních prostředků je omluvitelná v případech, kdy je zásah do práv chráněných článkem 8, případně článkem 3 Úmluvy obzvláště významný. Jedná se tak o situace fyzického či psychického týrání, případně útoky vůči obětem, jež jsou zákony považovány za zvlášt' zranitelné, tedy například osoby nezletilé.⁴⁹ Účinnému vyšetřování v kontextu domácího násilí se věnuje samostatná část v předchozí kapitole.

Pod článek 8 Úmluvy byl rovněž ze strany ESLP podřazen případ sexuálního napadení, jímž se zabýval v rozsudku M. C. proti Bulharsku,⁵⁰ ve kterém Evropský soud vyjádřil povinnost státu použít institut trestního práva a účinného vyšetřování k ochraně obětí. Tento rozsudek je významný i z toho důvodu, že soud zde dal poprvé podnět zákonodárcům k otázce změny definice pojmu znásilnění, jež je podle něj jakýkoliv pohlavní styk, ke kterému dojde přes nesouhlas některé z osob.

2.1.3 Zákaz otroctví a nucené práce

U otázky ochrany před otroctvím a nucenými pracemi, pod něž lze rovněž podřadit i případy přeshraničního obchodování s lidmi či organizování nucené prostituce,⁵¹ jejichž zákaz je zakotven ve čl. 4 Úmluvy, dospěl ESLP rozhodovací praxí k povinnosti států vést efektivní vyšetřování i v takovýchto případech. Jedná se zejména o případy východní a jihovýchodní Evropy,⁵² kde často dochází k nuceným pracím nebo tzv. domácímu nevolnictví. Soud obdobně jako v případě čl. 2 a 3 Úmluvy vyslovil povinnost provést účinné vyšetřování nikoliv pouze proti státním a veřejným orgánům, ale rovněž proti osobám soukromým, např. ve formě mezinárodních zločineckých organizací, které právě v těchto případech budou častěji původci výše uvedené trestné činnosti.

ESLP v obdobných případech, kdy dochází k porušování čl. 4, stanovil povinnost národních OČTR zahájit vyšetřování za situace, když vyvstane tzv. důvodné podezření (*credible suspicion*).⁵³ Důvodné podezření je tak vedle hájitelného tvrzení další pojem, který se začal v rámci rozhodování související s účinným vyšetřování na popud ESLP užívat.

⁴⁹ Rozsudek ESLP ve věci Ghisoiu proti Rumunsku, 29.11. 2022, č. stížnosti 40228/2

⁵⁰ Rozsudek ESLP ve věci M. C. proti Bulharsku, 14. 12. 2003, č. stížnosti 39272/98

⁵¹ Rozsudek ESLP ve věci S. M. proti Chorvatsku, 25. 6. 2020, č. stížnosti 60561/14

⁵² Rozsudek ESLP ve věci Zoletic další proti Ázerbájdžánu, 7.10. 2021, č. stížnosti 20116/1

⁵³ Guide on Article 4 of the European Convention on Human Rights - Prohibition of slavery and forced labour, updated on 31 August 2022 (online)

V otázkách nucené práce, otroctví či organizované prostituce je judikatura Evropského soudu výrazněji bohatší oproti tuzemské, která se otázkou porušení čl. 4 Úmluvy, respektive čl. 9 LZPS upravujícího obdobnou problematiku v souvislosti s právem na účinné vyšetřování, zabývala pouze jednou prostřednictvím ÚS, ovšem i zde bylo v souladu s evropskou judikaturou právo poškozenému přiznáno.⁵⁴

2.1.4 Ochrana majetku

Problematika ochrany majetku za pomoci trestního práva je poměrně komplikovaná, neboť právo na nerušené vlastnictví je z pohledu základních lidských práv stavěno do výrazného nepoměru k jiným právům, jakým je například právo na život, vzhledem k jejich důležitosti. Stát je tak sice povinen chránit právo na vlastnictví jednotlivců, ovšem pouze do míry tomu odpovídající, jak vyplývá z čl. 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Dle litery Úmluvy má stát povinnosti negativní a pozitivní, tedy neoprávněně nezasahovat do vlastnického práva a nerušit jeho výkon, a stejně tak aktivně chránit jednotlivce před zásahem do takového práva ze strany jiných osob.⁵⁵ I když je stát povinen chránit jednotlivce, obecně platí, že ve věcech méně závažných trestných činů, včetně těch, které ovlivňují právo na ochranu vlastnictví, je stát povinen provést důkladné vyšetření v případech, kdy dojde k zjevným a zásadním chybám ve vyšetřování, které pak mají nepřiměřeně negativní dopady na poškozeného. Takové chyby ESLP označil za flagrantní.⁵⁶ Tento postoj ESLP vyjádřil již v roce 2008 v případě Blumberga proti Lotyšsku a potvrdil ho i v dalších rozhodnutích, které z tohoto rozsudku i dnes vycházejí a respektují povinnost vyšetřování pouze v případech flagrantních pochybení.⁵⁷

V nejnovějším rozhodnutí rovněž vyjadřuje názor vést účinné vyšetřování ze strany státu i za předpokladu, dojde-li pouze k podezření z trestného činu. Tento názor je odlišný od vyjadřování ÚS, který dle principu subsidiarity trestní represe vyžaduje primárně ochranu vlastnického práva prostředky civilního soudnictví a účinné vyšetřování je možné provést u trestných činů.

⁵⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. II.ÚS 3626/13

⁵⁵ Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights - Protection of property, updated on 31 August 2022

⁵⁶ Rozsudek ESLP ve věci Blumberga proti Lotyšsku, 14. 10. 2008, č. stížnosti 70930/01

⁵⁷ Rozsudek ESLP ve věci Korotyuk proti Ukrajině, 19. 4. 2023, č. stížnosti 74663/17

2.2 Shrnutí

V rozhodovací praxi Evropského soudu lze sledovat postupný vývoj přiznávání práva na účinné vyšetřování ve prospěch poškozeného. Jasně viditelná je tendence Soudu přiznávat toto právo na širší počet základních lidských práv, jež jsou chráněna Úmluvou. ESLP se tak neomezuje pouze na tzv. tvrdé jádro lidských práv, tedy především právo na život a ochranu fyzické integrity, nýbrž vyjadřuje názor, že efektivní vyšetření by mělo být ze strany národních OČTŘ provedeno i v otázkách porušování práv stojící mimo tento úzce vymezený výčet. Jde například o právo na ochranu vlastnictví, rodinný život či jiná práva a svobody reprezentované jednotlivými články Úmluvy.

Významem Judikatury ESLP je rovněž její závaznost pro Ústavní soud, jenž je právními názory v ní vyjádřených vázán. Zde však vyvstává několik problémů, jakým způsobem k ní ÚS přistupuje. V posledních letech se Ústavní soud ve svém rozhodování, jak bude v této práci dále uvedeno, omezil pouze na výše zmíněné tvrdé jádro základních práv a určitým způsobem popřel svůj dosavadní vývoj, jenž byl podobně jako ESLP poměrně progresivní a pro poškozeného příznivý. Problematický je rovněž výklad jednotlivých článků Úmluvy ze strany ÚS, který je oproti autentickému výkladu soudu štrasburského v rámci jednotlivých senátů ÚS značně nejednotný a mnohdy zmatečný. Vyvstává tedy otázka, kde hledat původ zdrženlivého přístupu Ústavního soudu oproti soudu Evropskému a jaký vliv má obměna jednotlivých soudců a senátů na konzistentní rozhodování.

3 Vývoj judikatury Ústavního soudu

Přístup Ústavního soudu České republiky coby vrcholu české soudní soustavy, byť stojícího mimo obecný systém soudů, se k právu poškozeného na účinné vyšetřování neustále v průběhu let vyvíjel. Od počátku svého fungování i poměrně dlouhou dobu po konci devadesátých let zastával spíše zdrženlivý postoj k této problematice a právo poškozeného na efektivní vyšetřování spíše odmítal. Příkladem tohoto odmítavého přístupu může být usnesení ze dne 19. 4. 2007,⁵⁸ ve kterém došel ÚS k závěru, že práva garantovaná v ustanovení § 43 odst. 1 TŘ, tedy právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, vyjádřit se, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání, jakož i jakákoliv další práva, která nesouvisejí přímo s právem poškozeného na náhradu škody, způsobené mu trestným činem, nejsou jeho ústavně zaručenými základními právy. V trestním řízení totiž nejde primárně o subjektivní práva poškozeného či jakékoliv jiné fyzické a právnické osoby, tak jak to vyplývá z čl. 36 odst. 1 a 38 odst. 2 Listiny,⁵⁹ ale o povinnost státu stíhat a následně odsoudit jednání jednotlivců, jež zákon označuje za trestné.⁶⁰

Z výše uvedeného lze dovodit, že ÚS považoval za primární cíle trestního řízení zajištění pachatele a předmětu trestného činu, nikoliv práva poškozených. Právo na náhradu dle § 43 TŘ tak není ústavně zaručené subjektivní právo poškozeného, ale pouze *beneficio legis*, tedy možnost, jak pomocí zákonem stanovených postupů dostat určitému zadostiučinění, ať už formou nemajetkové či peněžní náhrady nebo jiným stanoveným způsobem. V souvislosti s právem náhrady poškozeného se ÚS zabýval i v rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 1587/07,⁶¹ kde vyjadřuje názor, že garance práv obviněného a poškozeného v trestním řízení není stejná, neboť možnost domáhat se svého soukromoprávního nároku vůči obviněnému v trestním řízení je pro poškozeného toliko *beneficio legis*, neboť ten má vždy možnost prosazovat svůj nárok i v rámci řízení ve věcech občanskoprávních. Právo poškozeného na dostatečné prověření trestného činu nelze v závěrech ÚS nikde dovodit. Byť není pochyb o tom, že snahou OČTŘ je

58 Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. II. ÚS 349/06

59 čl. 36 odst. 1 LZPS: „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“ a čl. 38 odst. 2 LZPS: „Každý má právo, aby jeho věc byla projednána veřejně, bez zbytečných průtahů a v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Veřejnost může být vyloučena jen v případech stanovených zákonem.“

60 Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. II. ÚS 349/06

61 Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2008, sp. zn. I. ÚS 1587/07

danou záležitost dostatečně prověřit, nekonstatoval ÚS subjektivní právo kohokoliv takového postupu se domáhat.

3.1 Přiznání práva na účinné vyšetřování

Prvním zásadním rozhodnutím, které lze považovat za výraznější změnu v názorech Ústavního soudu, byl nále z 28. 6. 2016⁶² (hlavním předmětem nálezu byly platy státních zástupců).⁶³ Ústavní soud v daném případě vyjádřil *obiter dictum*⁶⁴ povinnosti státu aktivně zabezpečit ochranu základních práv, včetně těch, která jsou garantována Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod. Ústavní soud nadále zastával názor, že trestní řízení představuje zejména vztah mezi pachatelem a státem, tedy že ústavně není zaručeno právo třetí osoby (poškozeného), aby jiná osoba byla stíhána a odsouzena. Navzdory tomu však současně nesmí pominout, že je primární povinností státu zajistit ochranu základních práv, včetně práv zaručených Úmluvou, a to i prostřednictvím efektivního trestního řízení. V určitých případech lze hovořit o účinné ochraně poškozených pouze prostřednictvím instrumentů trestního práva. Selhání státu v této povinnosti může podle okolností představovat typicky porušení čl. 2, čl. 3 či čl. 8 Úmluvy.⁶⁵

Tento závěr, byť *obiter dictum*, vytvořil základy pro právo poškozených stran na provedení účinného vyšetřování, jak již bylo zmíněno dříve. Důležitost tohoto nálezu spočívá rovněž ve skutečnosti, že následující rozhodnutí na tento v mnoha případech navazují a odkazují. Je však nutné dále zdůraznit, že k názorovým změnám docházelo pouze v rámci jednotlivých senátů ÚS a neexistoval žádný společný konsensus na danou záležitost napříč celou institucí.⁶⁶

Za přelomové bývá v rámci této problematiky taktéž označováno usnesení ze dne 17. ledna 2012,⁶⁷ kde Ústavní soud provedl revizi postupu orgánů, které se zabývaly otázkou, zda by mělo být zahájeno trestní stíhání v případě tvrzeného zásahu policie proti stěžovatelům. Stěžovatelé argumentovali tím, že jednání

62 Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. Pl. 17/10

63 ŠČERBA, Filip, op. cit.

64 Argumentace, jež není v daném případě závazná, avšak do budoucna může sloužit jako vodítko pro další interpretaci.

65 Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. Pl. 17/10

66 CIK, Stanislav. Právo poškozeného na účinné vyšetřování ve světle nejnovější judikatury Ústavního soudu. *Advokátní deník* [online]. 2021, 4. 4. 2021

67 Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 745/11

policistů bylo v rozporu s jejich právem na ochranu před nelidským či ponižujícím zacházením, jak je stanoveno v článku 3 Úmluvy o ochraně lidských práv. Ústavní soud se poté odvolal na rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Assenov a další proti Bulharsku ze dne 28. října 1998*.⁶⁸ Toto rozhodnutí umožnilo, že pokud osoba věrohodně tvrdí, že byla vystavena nezákonnému zacházení ze strany policie nebo jiných státních orgánů v rozporu s článkem 3 Úmluvy, plyne státu povinnost provést účinné oficiální vyšetřování s cílem identifikovat a potrestat viníky. Pojem věrohodné tvrzení Ústavní soud v pozdější judikatuře, jak je uvedeno dále, definoval jako „hájitelné tvrzení“. Ústavní soud tedy prověřil efektivitu vyšetřování provedeného policejním orgánem a státním zástupcem v daném případě. Ačkoli nedošel k závěru, že nebyly splněny požadavky k přiznání práva na efektivní vyšetřování a ústavní stížnost, byla proto zamítnuta jako zjevně neopodstatněná. Toto rozhodnutí mělo do určité míry významnou hodnotu, neboť zde byla existence práva poškozeného na prošetření jeho podnětu k danému trestnímu stíhání alespoň zmíněna. Soud zde dovedl existenci práva poškozeného na účinné vyšetřování, když hovořil o předchozích rozhodnutí ÚS, jenž se právě tímto právem zabýval, a v souladu s ESLP stanovil parametry a zejména meze tohoto subjektivního ústavního práva. Za pojmový znak tohoto procesního práva považuje Ústavní soud jeho provázanost s hmotnými ústavními právy zakotvenými převážně v Listině či Úmluvě. Ústavním soudem je tak právo na účinné vyšetřování chráněno v případech, kdy je tvrzen zásah do jejich ústavně zaručených práv a svobod. Dále v tomto nálezu ÚS pod vlivem předchozí judikatury vyjadřuje myšlenku, podle níž dovozuje povinnost státu efektivního šetření v případě porušení základních práv, zejména pak práva na život ve smyslu čl. 2 Úmluvy a práva nebýt mučen nebo podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu ve smyslu čl. 3 Úmluvy.⁶⁹

⁶⁸ Rozsudek ESLP ve věci *Assenov a další proti Bulharsku*, 28. 10. 1998, č. stížnosti 24760/94

⁶⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. III.ÚS 3843/15

3.2 Kritika České republiky ze strany ESLP

Odmítavý postoj k účinnému vyšetřování tuzemských orgánů se stával čím dál častěji předmětem kritiky ze strany Evropského soudu pro lidská práva. Přestože Ústavní soud v souladu s doktrínou právě Štrasburského soudu přístup poškozeného k efektivnímu vyšetřování postupně posiloval, stále nedosahoval požadovaných standardů. Nedostatečné zajišťování tohoto práva nutilo soukromé osoby domáhat se nápravy cestou mezinárodního soudnictví a žalobou proti České republice. Toto vedlo přímo k závazným rozhodnutím ESLP, která vyslovovala porušení práva poškozeného na účinné vyšetřování ze strany státních orgánů České republiky.⁷⁰ Tato i další rozhodnutí Evropského soudu do značné míry ukázala Ústavnímu soudu, jakým směrem se celá problematika účinného vyšetřování ubírá a současně povinnost České republiky je respektovat.

3.2.1 Řízení ESLP vedené proti České republice

Následující část představuje vybraná rozhodnutí Evropského soudního dvora, ve kterých dle jeho názoru docházelo ze strany orgánů veřejné moci České republiky k porušování Úmluvy, konkrétně článku 2, tedy práva na život, a rovněž článku 3, práva na důstojné zacházení a zákaz mučení. Postupy státních orgánů ovšem neznamenal pouze zásahy do práv a svobod stěžovatelů, jejichž ochranu uvedené články zaručují, ale současně do práva poškozených na účinné vyšetřování, jehož se jim ze strany vyšetřujících orgánů nedostalo.

3.2.1.1 Eremiášová a Pechová proti České republice

Poměrně významným impulsem, který odstartoval změnu přístupu české justice k právu poškozeného na účinné vyšetřování, byl rozsudek ESLP ze dne 16. 2. 2012 ve věci Eremiášová a Pechová proti České republice.⁷¹

V roce 2002 byl partner, respektive syn stěžovatelek Eremiášové a Pechové – V.P. zatčen pro podezření z krádeže vloupáním a umístěn na policejní stanici. Během přesunu mezi jednotlivými patry a pracovišti na policejní služebně došlo k tragické události, kdy V. P., za doprovodu dvou policistů vyskočil z okna a

⁷⁰ CIK, Stanislav, op. cit.

⁷¹ Rozsudek ESLP ve věci Eremiášová a Pechová proti České Republice, 16.2. 2012, č. stížnosti 23944/04

přivodil si zranění, na jejichž následky druhý den v nemocnici zemřel. Policisté, kteří obstarávali doprovod, jednomyslně tvrdili, že se ze strany zemřelého mělo jednat o pokus útěku. Vyšetřování a pitva nejprve nenasvědčovaly zneužití pravomoci ze strany policistů, tedy možnému spáchání trestného činu účasti na sebevraždě, ale po odvolání stěžovatelek bylo vyšetřování opět zahájeno, neboť okolnosti případu byly poměrně nejasné. Nakonec však státní zástupce, jenž byl tímto případem pověřen, dospěl k závěru, že k trestnému činu ze strany policistů nedošlo. Stěžovatelky však namítaly skutečnost, že vyšetřování provedené OČTŘ nebylo objektivní a nestranné a nesplňovalo tak potřebný požadavek nezávislosti.

Důležitou okolností tohoto případu je skutečnost, že stěžovatelky nevyužily možnosti ústavní stížnosti, jakožto vnitrostátního opravného prostředku, a přímo se dožadovaly ochrany svých práv stížností k ESLP. Argumentem stěžovatelek k tomuto kroku byla předchozí rozhodovací praxe ÚS, která, jak již bylo výše zmíněno, ve skutkově obdobných případech právo na účinné vyšetřování spíše nepřiznávala. Zároveň poukazyvaly na skutečnost, kdy Ústavní soud již mnohokrát deklaroval, že mu nepřísluší zasahovat do výsledku prověřování trestního oznámení vyšetřujícími orgány.⁷²

ESLP tomuto postupu stěžovatelek vyhověl a poukázal na judikaturu ÚS, jejíž charakter do té doby skutečně naznačoval, že ústavní stížnost by stěžovatelkám v tomto případě byla pravděpodobně taktéž zamítnuta. Tento rozsudek proto současně využil jako signál pro podobné případy do budoucna, kdy se stěžovatelé budou moci obrátit přímo na ESLP bez využití všech vnitrostátních procesních prostředků.

ESLP v tomto rozsudku shledal, že došlo ze strany České republiky k porušení čl. 2 Úmluvy, tedy práva na život coby nejdůležitějšího zájmu a hodnoty. OČTŘ musí pečlivě zkoumat každý potenciální zásah do čl. 2 Úmluvy s maximální péčí a důkladností. Při tomto zkoumání musí brát v úvahu nejen jednání státních orgánů, ale i všechny související okolnosti.⁷³ Současně připomněl, že v situaci, kdy je osoba vzata do vazby v dobrém zdravotním stavu, a následně při propuštění jsou u ní zjištěna zranění, je na státu, aby poskytl důvěryhodné vysvětlení toho, jak k těmto zraněním došlo. Zodpovědnost státu za osobu ve vazbě je zvláště přísně vnímána, zejména pokud tato osoba zemře. V takových případech vznikají silné domněnky proti státním orgánům v souvislosti s

⁷² Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03

⁷³ Rozsudek ESLP ve věci McCann, Farrell a Savage proti Spojenému království, 27. 9.1995 č. stížnosti 18984/91

danou událostí a je na zástupcích těchto orgánů, aby poskytly přesvědčivé a nezpochybnitelné vysvětlení.

Soud v souladu s názory stěžovatelek vyjadřoval pochybnosti nad některými jednáními policistů, jako například provedení přesunu poškozeného po stanici bez jakéhokoliv existujícího důvodu, a současně nezajištění jeho bezpečnosti. I kdyby soud přijal možnost, že V. P. zemřel při pokusu o útěk, povinnost chránit život a zdraví zadržených osob zahrnuje nevyvratitelně povinnost přijmout opatření k zabránění jejich sebepoškození. Policisté měli rovněž povinnost možné jednání poškozeného brát v potaz, i když jeho dosavadní chování ničemu nenasvědčovalo. Závěrem proto Soud vyjádřil porušení práva na život dle čl. 2 ze strany státu, co do jeho hmotněprávní složky.⁷⁴

Dále zdůraznil význam efektivního a rychlého vyšetřování případného zavinění zástupce státní moci na smrti jednotlivce, jehož se stěžovatelkám v daném případě nedostalo, a došlo tak k porušení čl. 2 i ze stránky procesně právní. Toto vyšetřování má zásadní význam pro upevnění důvěry veřejnosti a příbuzných oběti v právní stát. ESLP rovněž konstatoval, že vedle efektivnosti a rychlosti by vyšetřování mělo být podrobeno veřejné kontrole a mělo by umožnit příbuzným oběti aktivní účast v míře, která je nezbytná, neboť právě nedostatečné uplatnění principu veřejnosti bylo jednou z námitek stěžovatelek. Ačkoliv OČTŘ zahájily vyšetřování možného trestného činu účasti na sebevraždě ze strany policistů z vlastního podnětu, omezily své šetření na způsob, který předjímal výsledek vyšetřování. Soud zároveň zastává názor, že vyšetřovací orgány se téměř automaticky spoléhaly na záznamy a výpovědi policistů z příslušné stanice, kde ke konfliktu došlo, aniž by samy aktivně prováděly další relevantní vyšetřování. Kromě toho nebylo provedeno žádné úsilí k zabránění možného spolčení a spolupráce mezi policisty s cílem maření vyšetřování. Na vyšetřování se podílely celkem čtyři rozdílné útvary, přičemž Obvodní oddělení policie, Skupina kriminalistické techniky a Skupina kontroly a stížností tvoří nedílnou součást Městského ředitelství Policie České republiky, jemuž jsou zároveň podřízeny. Tím je značně porušen požadavek nezávislosti vyšetřování. Stejně tak je tomu u požadavku veřejnosti, neboť byl stěžovatelkám bezdůvodně a opakovaně zamítán přístup do vyšetřovacího spisu.⁷⁵ Závěrem Soud shledal porušení čl. 2 i v jeho

⁷⁴ Rozsudek ESLP ve věci Eremiášová a Pechová proti České Republice, 16.2. 2012, č. stížnosti 23944/04

⁷⁵ Rozsudek ESLP ve věci Eremiášová a Pechová proti České Republice, 16.2. 2012, č. stížnosti 23944/04

procesní části, neboť provedené vyšetření OČTŘ nesplňovalo základní požadavky na účinné vyšetřování.

3.2.1.2 Bureš proti ČR

Jako příklad dalšího rozhodnutí lze uvést rozsudek ESLP ze dne 18. 10. 2012 ve věci Bureš proti ČR.⁷⁶ Co se týče skutkových okolností případu, lze stručně uvést následující. Stěžovatel se pohyboval po veřejném prostranství pod vlivem silných uklidňujících léčiv, načež byl zadržen policií a pro podezření z předávkování drogami posléze nedobrovolně umístěn do psychiatrické léčebny. V léčebně byl držen po několik dní a současně proti němu byly použity prostředky omezující pohyb, jako například aplikace kožených kurtů ke znehybnění končetin. Léčebné zařízení oznámilo přijetí stěžovatele příslušnému soudu, v jehož obvodu se nachází, a k čemu je ze zákona povinno. Soud v dané věci po přezkumu dospěl k závěru, že nedobrovolné zadržení bylo v souladu s předpisy, neboť byl stěžovatel ve stavu, kdy mohl způsobit nebezpečí sobě i svému okolí. S tímto závěrem však stěžovatel nesouhlasil a rozhodl se domoci ochrany svých práv.

Na vnitrostátní úrovni byly jakékoliv právní prostředky, kterými stěžovatel požadoval přezkumu daného omezení na osobní svobodě, zamítány pro nedůvodnost. Nejprve se jednalo o cestu civilního soudnictví. Posléze stěžovatel podal trestní oznámení proti zaměstnancům zařízení kvůli omezovacím prostředkům, jež proti němu byly použity, a kvůli špatnému zacházení. Po půl roce ukončila policie řízení se závěrem, že k trestnému činu vůči stěžovateli nedošlo. Ten se s tímto závěrem neztotožnil a obrátil se ke státnímu zastupitelství, které však dalo policejnímu orgánu za pravdu. Stěžovatel následně podal ústavní stížnost s tvrzením, že došlo k porušení článku 3 a článku 13 Úmluvy.⁷⁷ Mezi jinými důvody argumentoval také tím, že vyšetřování nebylo účinné, neboť mu nebyla poskytnuta možnost účastnit se výslechů svědků a možnost pokládat jim otázky. Ústavní soud zamítl jeho ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou. Konstatoval, že neexistuje právo na trestní stíhání jiné osoby, a proto mohl stěžovatel uplatnit své nároky pouze v civilním řízení ohledně náhrady škody a ochrany osobnosti. ÚS dále rozhodl, že nedošlo k porušení procesních povinností, jak je stanoveno v článku 3 Úmluvy. Uvedl, že policie provedla řadu výslechů svědků, náležitě prověřila ostatní důkazy, čímž vyšetřování lze shledat jako

⁷⁶ Rozsudek ESLP ve věci Bureš proti České republice, 18. 10. 2012, č. stížnosti 37679/08

⁷⁷ Čl. 13 EÚLP – právo na účinné opravné prostředky

nezávislé a včas provedené. Nakonec Ústavní soud zdůraznil, že nemá pravomoc rozhodovat o údajném špatném zacházení v léčebně, neboť se jednalo o jednorázový zásah. ÚS může rozhodovat pouze o takových zásazích do lidských práv, které jsou trvalé a jejichž odstranění je možné jeho rozhodnutím.⁷⁸

Stěžovatel se proto obrátil na ESLP, ve kterém senát páté sekce soudu jednomyslně rozhodl, že byl porušen článek 3 Úmluvy, a to v rovině hmotněprávní i procesní. V hmotněprávním kontextu bylo jednání pracovníků léčebného zařízení soudem shledáno jako takové, které působilo mučení a nelidské zacházení. Co se týče procesní roviny čl. 3 a práva stěžovatele na účinné vyšetřování, vyjádřil se soud obdobně. Z policejního rozhodnutí vyplývá, že hlavním důvodem pro zastavení vyšetřování bylo přesvědčení policie, že nebyl spáchán žádný trestný čin. Tato skutečnost je explicitně zmíněna v rozhodnutí státní zástupkyně, která jednání personálu léčebny vůči stěžovateli považovala za v souladu se zákonem. Takové unáhlené závěry však nejsou snadno slučitelné s povinností států zajistit, aby jejich vnitrostátní právní systém poskytoval praktickou a účinnou ochranu práv, zaručených v článku 3. Soud musí brát v úvahu, že použití kožených kurtů vůči stěžovateli představovalo úmyslný akt, který lze považovat za nelidské a ponižující zacházení. Současně nebyly závěry státní zástupkyně v souladu se spisem policejního orgánu a stejně tak postrádaly jakékoliv vlastní odůvodnění, což je v dané věci považováno za nepřijatelné, neboť policie na základě stejných důkazů dospěla k jinému závěru. Toto lze shledat jako porušení principu zákazu překvapivých rozhodnutí, neboť vyšší instance na základě totožných skutečností dovodila odlišný závěr.

Stěžovatel se vyjádřil ve smyslu nedodržení čtveřice všech hlavních požadavků na účinné vyšetřování, jež ESLP v minulosti formuloval. Soud však v dané věci neexistenci veřejné kontroly, neadekvátní rychlost řízení ani nezávislost šetření neshledal. Oproti tomu však poukázal na nedostatek důkladnosti ze strany vyšetřujících orgánů, jež sama o sobě postačuje k porušení litery Úmluvy. Na základě těchto úvah ESLP konstatoval, že vyšetřování v tomto případě nenabídlo stěžovateli účelnou a efektivní ochranu, jak je vyžadováno v článku 3 Úmluvy. Tím došlo k porušení procesně právních záruk uvedených v článku 3 a současně práva poškozeného na účinné vyšetřování.⁷⁹

⁷⁸ Rozsudek ESLP ve věci Bureš proti České republice, 18. 10. 2012, č. stížnosti 37679/08

⁷⁹ Rozsudek ESLP ve věci Bureš proti České republice, 18. 10. 2012, č. stížnosti 37679/08

3.2.1.3 Kummer proti České republice

Posledním zde nastíněným rozhodnutím je rozsudek ESLP ze dne 25. 7. 2013 ve věci Kummer proti České republice.⁸⁰ Skutkovými okolnostmi se tento případ v několika ohledech podobá výše uvedenému rozhodnutí.⁸¹ Stěžovatel, tedy poškozený, byl pro jeho podnapilý stav, nevhodné chování na veřejnosti a neschopnosti identifikovat svou osobu zadržen městskou policií. Následně došlo k jeho přesunu na služebnu, při kterém byl dle jeho tvrzení vystaven neúměrně nešetrnému zacházení ze strany příslušníků policie. Tímto bylo stěžovateli obnoveno staré zranění i přivoděno několik nových. Obrátil se proto s trestním oznámením na orgán státní policie, která pro podezření ze spáchání trestného činu postoupila věc Inspekci policie.⁸² Po několikátýdenním vyšetřování, jež zahrnovalo řadu výslechů i lékařských znaleckých posudků ohledně zranění stěžovatele, odložila Inspekce policie vyšetřování se závěrem, že na základě tvrzení ostatních svědků k trestnému činu nedošlo. Následující postup stěžovatele je obdobný jako u případu pana Bureše - neúspěšná stížnost ke státnímu zastupitelství a odmítnutí ústavní stížnosti pro neopodstatněnost. Stěžovatel se svých práv posléze domáhal u úřadu ombudsmana, jenž sice za daných okolností nedisponuje pravomocí kontroly nad postupem policie, avšak vypracování jeho zprávy mělo za následek znovuotevření věci a následné potrestání jednoho z policistů. Jednalo se však pouze o kázeňský přestupek, kterého se dopustil nezajištěním lékařského vyšetření stěžovatele, jenž byl v podnapilém stavu umístěn do cely. Ze zákona o policii je povinen vyšetření zajistit.⁸³

Následovalo podání stížnosti k Evropskému soudu, jenž i v této věci rovněž vyslovil porušení čl. 3 Úmluvy v části hmotněprávní i procesní. Dle jeho názoru, i přes rozpornost znaleckých posudků a svědeckých výpovědí, bylo se stěžovatelem zacházeno nelidským způsobem a použité prostředky představovaly znaky ponižujícího zacházení. K porušení čl. 3 Úmluvy co do jeho hmotněprávní roviny, k jehož dodržování a vymáhání plnění je stát povinen, dle Soudu v tomto

⁸⁰ Rozsudek ESLP ve věci Kummer proti české republice, 25. 7. 2013, č. stížnosti 32133/11

⁸¹ Rozsudek ESLP ve věci Bureš proti České republice, 18. 10. 2012, č. stížnosti 37679/08

⁸² Inspekce policie byla později zrušena. Záležitosti spadající do její působnosti přešla na Generální inspekci bezpečnostních sborů.

⁸³ § 31 odst. 1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky: „Osobu, která je zjevně pod vlivem návykové látky, lze umístit do cely za podmínky, že lékař po provedeném vyšetření neshledá důvody pro její umístění na protialkoholní a protitoxikomanické záchytné stanici nebo v jiném zdravotnickém zařízení anebo po provedeném ošetření již nebude podle stanoviska lékaře důvod pro její umístění do protialkoholní a protitoxikomanické záchytné stanice nebo jiného zdravotnického zařízení.“

případě došlo. V otázce porušení čl. 3 z hlediska práva na účinné vyšetřování ESLP namítal zejména způsob, jakým se orgány veřejné moci, ať už Inspekce policie či státní zastupitelství, vypořádaly se stížnostmi stěžovatele. K výslechu policistů, kteří byli údajně odpovědní za ponižující zacházení, došlo až tři měsíce po podání trestního oznámení stěžovatelem a zároveň až po stížnosti proti nečinnosti Inspekce Policie ČR. Tento způsob postupu Inspekce nelze považovat za plnění povinnosti vést vyšetřování s odpovídající efektivností a rychlostí. Soud také zjistil, že pracovníci Inspekce, kteří jsou zároveň policisty a vykonávají úkoly pro Ministerstvo vnitra, mají postavení, které snižuje nezávislost Inspektorátu na daném řízení. Dokonce i přítomnost nezávislého dozorujícího státního zástupce, ačkoli má svou důležitou roli, sama o sobě není schopná zajistit, aby vyšetřování prováděné Inspekcí bylo považováno za nezávislé.⁸⁴

Z těchto důvodů Evropský soud dospěl k závěru, že vyšetřování v případě pana Kummera nedostalo požadavku efektivního a rychlého vyšetřování podle článku 3 Úmluvy. Vedle požadavku důkladnosti, jak tomu bylo ve věci pana Bureše, shledal Soud značné pochybnosti v otázce nezávislosti vyšetřujících orgánů a v dostatku rychlosti řízení coby hlavních aspektů účinného vyšetřování.⁸⁵

3.2.2 Shrnutí

Společným rysem těchto vybraných rozhodnutí ESLP je porušení práva poškozených na účinné vyšetřování ze strany orgánů veřejné moci. Ať už se jedná o orgány policie či naopak samostatné instituce, jež mají nad policií provádět kontrolní činnost, tedy například GIBS (Inspekce policie) nebo státní zastupitelství, dochází k porušení hodnot vyjádřených v člancích 2 a 3 Úmluvy, tedy těmi, pro civilizovanou společnost nejdůležitějšími. Polemizovat lze i nad použitelností čl. 13, jenž zaručuje právo na použití řádných opravných prostředků, které v těchto případech hrály roli zejména v kontextu zamítavých závěrů druhoinstančních orgánů. Současně byly články 2 a 3 Úmluvy porušeny v obou svých částech, a sice procesní i hmotněprávní, neboť státy mají povinnost do základních práv a svobod jednotlivců neoprávněně nezasahovat, a pokud k takovému zásahu dojde, musí jej efektivně vyšetřit.

⁸⁴ Rozsudek ESLP ve věci Kummer proti české republice, 25. 7. 2013, č. stížnosti 32133/11

⁸⁵ Rozsudek ESLP ve věci Kummer proti české republice, 25. 7. 2013, č. stížnosti 32133/11

Společnou pro všechny zmíněné případy je rovněž absence hlavních požadavků na účinné vyšetřování formulovaných Evropským soudem - tedy nezávislosti, rychlosti, důkladnosti a kontroly ze strany veřejnosti.

Dle mého názoru lze u případu Eremiášová a Pechová shledat určitou míru nedůvěry ze strany stěžovatelek ve fungování právního státu, jenž není schopen chránit oběti trestných činů. Na základě rozhodovací praxe, jež se do té doby ubírala jednotným, odmítavým způsobem, byly stěžovatelky nuceny domáhat se svých práv skrze orgány mezinárodního práva, jež své rozhodnutí směřoval přímo proti státu, jehož jsou občankami.

3.3 Další vývoj

Ústavní soud se postupem času začal přiklánět k názorovému směru ESLP i na popud již zmíněných judikátů, avšak právo na účinné vyšetřování bylo poškozenému stále přiznáváno především v souvislosti s články 2 a 3 Úmluvy, jež byly i předmětem zmiňovaných rozhodnutí.

Dalším důležitým rozhodnutím, který přispěl k pozvolnému rozšiřování práva na účinné vyšetřování, je usnesení ÚS ze dne 29. 10. 2013.⁸⁶ Zde se stěžovatelka skrze ústavní stížnost domáhala zrušení usnesení policejního orgánu a státního zástupce ve věci dopravní nehody při které zemřel stěžovatelčin manžel. Ta se domnívala, že mělo dojít k usmrcení z nedbalosti, kdy viníkem dané dopravní nehody byla druhá strana řízení a nikoliv její manžel, kterého za viníka označila policie, včetně dozorujícího státního zástupce.

Přestože byla ústavní stížnost pro neopodstatněnost zamítnuta, dospěl ÚS k několika závěrům, které vybočovaly z dosavadní praxe. V několika ustanoveních respektoval a opakoval dosavadní judikaturu,⁸⁷ kdy například souhlasně s předchozími rozhodnutími vyslovil názor, podle nějž v rámci fáze prověřování⁸⁸ nelze osobám, jež se považují za poškozené, zaručit právo spravedlivého procesu ve smyslu čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 LZPS. Současně však podotkl, že stát má skrze OČTŘ povinnost provést účinné vyšetřování ve všech případech, kdy dojde k úmrtí člověka a nelze-li vyloučit cizí zavinění bez

⁸⁶ Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 2886/13

⁸⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 2064/10

⁸⁸ § 158 až 159b Trestního řádu: Fáze prověřování – Postup před zahájením trestního stíhání, kdy se objasňují a prověřují skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. Prověřování zahrnuje např. podání vysvětlení, obstarávání podkladů, ohledání místa činu, ohledání věci, obstarání znaleckých posudků, zajišťování stop, např. otisků prstů, provádí neodkladné a neopakovatelné úkony).

ohledu na to, zda se jedná o zavinění úmyslné či nedbalostní. Právě k nedbalostnímu zavinění mělo dle stěžovatelky dojít i tímto případem.⁸⁹

Tuto argumentaci opřel ÚS o několik rozhodnutí Evropského soudu⁹⁰ ve věcech, jež se skutkovými okolnostmi do určité míry tomuto případu podobaly.⁹¹ Upozornil rovněž na skutečnost, že ESLP již opakovaně kritizoval neplnění povinnosti státu provádět účinná vyšetřování v otázkách spojených s ochranou lidského života. Toto kritické postavení bylo v minulosti zdůrazněno i v případě České republiky, například ve zmiňovaném rozsudku ve věci Eremiášová a Pechová proti České republice.

Dalším názorem zde vyjádřeným Ústavním soudem, který je pro celou problematiku práva poškozeného na účinného vyšetřování charakteristický, byl jeho pohled na účinné vyšetřování jakožto na procedurální závazek, nikoliv výsledek. Jinými slovy lze říci, že účinné vyšetřování neposkytuje žádnou záruku pro poškozeného za konkrétní závěr, ale místo toho zdůrazňuje důležitost samotné existence postupu příslušného orgánu. Jeho porušení nemusí automaticky znamenat, že došlo k porušení substantivního práva, jako je například v tomto případě právo na život podle článku 2 Úmluvy o lidských právech.⁹² Z těchto důvodů proto Ústavní soud odmítl posuzovat rozhodnutí orgánů odpovědných za trestní řízení z hlediska jejich obsahového zdůvodnění a vhodnosti zahájení nebo nezahájení trestního stíhání.⁹³

Významem tohoto rozhodnutí ÚS pro právo poškozeného na účinné vyšetřování spočívá zejména v zohlednění nedbalostního zavinění v případech úmrtí jednotlivce, tedy porušení čl. 2 Úmluvy a neomezování se pouze na tvrzené zavinění v úmyslu. Zde vyřčené názory byly zachovány a respektovány v následující rozhodovací činnosti Ústavního soudu.⁹⁴

89 Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 2886/13

90 Rozsudek ESLP ve věci *Anna Todorova proti Bulharsku*, 24. 5. 2011, č. stížnosti 23302/03

91 Rozsudek ESLP ve věci *Öneryildiz proti Turecku*, 30. 11. 2004, č. stížnosti 48939/99

92 Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 767/13.

93 ŠČERBA, Filip, op. cit.

94 Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12

3.3.1 Shrnutí

Ústavní soud nejprve v nálezu z 28. 6. 2011⁹⁵ konstatoval všeobecnou povinnost státu vést účinné vyšetřování. V navazujících usneseních⁹⁶ posléze přiznal existenci přímého subjektivního práva na provedení účinného vyšetřování již konkrétním osobám vystupujícím v pozici poškozeného. Důležité je zdůraznit, že toto právo nebylo odvozeno z práva na spravedlivý proces, jež je zakotveno v čl. 36 LZPS, nýbrž jeho existenci vyvozoval z práva na život a z práva nebýt podrobován mučení, nelidskému či ponižujícímu zacházení podle článků 2 a 3 Úmluvy. Právo poškozeného na účinné vyšetřování bylo tedy v této fázi uznáno pouze v relativně omezeném rozsahu, pouze pokud byla ohrožena ta nejzákladnější lidská práva a svobody garantované Úmluvou.

Současně je možné zmínit usnesení ze dne 5. 3. 2013,⁹⁷ kdy se Ústavní soud zabýval návrhem skupiny senátorů na zrušení konkrétního článku rozhodnutí prezidenta republiky č. 1/2013 Sb., o amnestii. Plénum Ústavního soudu ve svém odůvodnění opět zdůraznilo, že ústavně zaručené subjektivní právo fyzické nebo právnické osoby na to, aby jiná osoba byla trestně stíhána neexistuje, ale zároveň uznalo posuny vyplývající z judikatury ESLP, zejména pokud jde o případy, kde jsou ve vztahu k oběti porušeny články 2 a 3 Úmluvy. Ústavní soud zde opět spojil relevantní práva poškozených výhradně se zásahy do nejdůležitějších práv, a dokonce zdůraznil, že není přijatelné, aby majetkově poškození zaujímali dominantní postavení v trestním řízení. Právo poškozených na ochranu nástroji trestního práva v případě zásahu do majetkových práv nebylo vůbec zmíněno. Zde je však vhodné upozornit na nesouhlasné stanovisko ústavního soudce JUDr. Vojena Güttlera vůči názoru pléna, jenž konstatoval existenci tohoto práva i v případech ochrany majetku.⁹⁸

95 Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. Pl. 17/10

96 Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 2886/13

97 Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13

98 ŠČERBA, Filip, op. cit.

3.4 Rozšiřování možnosti uplatnění práva na účinné vyšetřování

Ústavní soud se po výše popsaném vývoji názorově ustálil na přiznávání práva na účinné vyšetřování v otázkách nedotknutelnosti života a ochrany před nelidským zacházením, reprezentovanými články 2 a 3 Úmluvy. Ochrana pomocí efektivního prošetření možného porušení těchto hodnot trestným činem byla v následující době považována za nutné minimum. Ústavní soud se posléze vydal cestou progresivnějšího přístupu, opět výrazně ovlivněn doktrínou ESLP, a v následujících rozhodnutích se přestal omezovat pouze na výše zmíněné dva články. Práva na účinné vyšetřování se díky tomuto názorovému vývoji mohli nově domáhat také poškození, jimž bylo trestným činem či neoprávněným zásahem státu omezeno právo osobní svobody, bezpečnosti, cti a dobré pověsti. Současně má být zabezpečeno právo každého na zachování lidské důstojnosti, ochrany jeho jména a právo zaručující ochranu soukromého a rodinného života. Tyto hodnoty jsou na úrovni Evropské úmluvy vyjádřeny především články 5 a 8 Úmluvy.

Významným v rámci problematiky práva na účinné vyšetřování v případech nedotknutelnosti osoby či osobní bezpečnosti je usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2014.⁹⁹ Meritem tohoto případu byl požadavek stěžovatele na přezkum usnesení policejního orgánu, jimž byla odložena trestní věc, ve které byl stěžovatel (poškozený) napaden skupinou útočníků, z nichž někteří byli maskováni, a jež byli účastníky na politicky a sociálně motivované demonstraci, tedy na veřejném místě. Stěžovatel nejprve brojil proti tomuto usnesení řádnými opravnými prostředky, po následném neúspěchu požadoval přezkum u ÚS. Důvodem podání ústavní stížnosti měla být skutečnost, že vyšetření jeho případu nebylo ze strany policie náležitě důkladně provedeno. Jednalo se zejména o nedostatečný výslech svědků, o úplnou rezignaci na zjišťování, kým byli maskováni útočníci, či revizi existujících videozáznamů z dané události.

Oproti předchozím případům tak nebylo předmětem právo na život a nebo ochrana před nelidským zacházením a mučením, nýbrž právo na nedotknutelnost osoby chráněné čl. 7 odst. 1 Listiny a právo na ochranu soukromí podle čl. 8 Úmluvy.

V otázkách týkajících se článku 8 Úmluvy nebyla v té době jednotná ani judikatura Evropského soudu. ÚS se tak nemohl ve své argumentaci opřít o jednoznačný postoj. Nakonec pro potřeby vydání rozhodnutí odkázal na dva

⁹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 4019/13

konkrétní judikáty, které se skutkově nejvíce přibližovaly předmětu sporu.¹⁰⁰ Konečným usnesením poté vyjádřil názor, že požadavky na efektivní vyšetřování u tohoto případu jsou nižší, než by tomu bylo v otázkách článků 2 a 3 Úmluvy, neboť z pohledu účinné ochrany ústavních práv je ospravedlnitelné, pokud se orgány činné v trestním řízení budou mnohem podrobněji zabývat podezřením ze spáchání například trestného činu vraždy nebo těžkého ublížení na zdraví čili zásahů spadajících do působnosti výše zmíněných článků. Dále zdůraznil případnou časovou náročnost i omezenost materiálních a peněžních zdrojů, jakými vyšetřující orgány disponují. Je proto v zájmu těchto orgánů prioritizovat mezi konkrétními záležitostmi a nepodrobovat stejně důkladnému vyšetřování jakýkoliv podnět tvrzený oznamovatelem o údajném spáchání každého trestného činu.¹⁰¹ Tento závěr tak do jisté míry popřel vývoj judikatury, jež se začínala vyvíjet ku prospěchu poškozených. Svou roli může určitě hrát i nekonzistentní rozhodovací praxe ESLP v této oblasti, byť se domnívám, že rozšiřování okruhu poškozených trestnými činy lze ze strany Ústavního soudu provádět i bez existující jasné předlohy Evropského soudu, neboť se jedná o příznivý akt pro poškozené. Dlužno říci, že v tomto rozhodnutí nedošlo ke kategorickému odmítnutí práva na účinné vyšetřování v kontextu nedotknutelnosti osoby a osobní bezpečnosti, nýbrž k vyjádření proporcionality mezi jednotlivými lidskými právy z důvodů omezenosti zdrojů OČTŘ, kdy právu na život připadá zvýšená ochrana.¹⁰²

Dalším nálezem ÚS, který do určité míry pomáhal utvářet koncepci uplatňování práva na účinné vyšetřování ze strany poškozeného, je ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14.¹⁰³ Po neúspěšné snaze namítat nesprávný postup lékařů u příslušného kontrolních orgánů nemocnice, jimiž dané námítky nebyly shledány opodstatněnými, podala stěžovatelka trestní oznámení na personál daného lékařského zařízení, který se měl dopustit trestného činu nelidského a krutého zacházení, ublížení na zdraví a omezení osobní svobody. Během porodu lékaři a personál nerespektovali přání stěžovatelky, ignorovali písemně sepsaný porodní plán a neinformovali ji o prováděných úkonech. Namítala především provedení úkonů, se kterými nesouhlasila, jako například epiziotomie¹⁰⁴ či

¹⁰⁰ Rozsudek ESLP ve věci M. C. proti Bulharsku, 4. 12. 2003, č. stížnosti 39272/98, ve spojení s rozsudkem ve věci Söderman proti Švédsku, 12. 11. 2013 č. stížnosti 5786/08

¹⁰¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 4019/13

¹⁰² D. COUFALOVÁ: K právu poškozeného na účinné vyšetřování a možnostem jeho posílení ve světle rekodifikace trestního řádu, trestní právo č. 1/2019

¹⁰³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14

¹⁰⁴ Chirurgické rozstřížení stěny rodidel, kůže a svalů v oblasti hráze

Kristellerova exprese.¹⁰⁵ Uvedla, že tyto úkony nebyly nezbytné, nebyly *lege artis*,¹⁰⁶ a naopak jí způsobily masivní, život ohrožující krvácení.

Policejního orgán však shledal dané trestní oznámení jako nedůvodné, na základě čehož nebyla stěžovatelka považována v rámci trestního řízení za poškozenou, čímž jí bylo mimo jiné odepřeno právo nahlížet do spisu vedeném při tomto řízení. Následně stěžovatelka podala k Městskému státnímu zastupitelství v Brně žádost o přezkoumání postupu policejního orgánu, ve kterém namítala nedostatečně provedené dokazování. Hlavním problémem byl podle ní pouze povrchní výslech jí samotné a stejně tak zdravotníků a dále skutečnost, že policejní orgán vycházel pouze z lékařské zprávy, již považoval za dostatečnou pro účely trestního řízení. Městské státní zastupitelství však v postupu policie nespátřilo žádné vady. Stěžovatelka se proto rozhodla podat ústavní stížnost jak na policejní orgán, tak na státní zastupitelství, jejichž pasivní přístup shledávala jako porušení jejího práva na účinné vyšetřování.

Ústavní soud se nejprve zabýval oprávněností podat ústavní stížnost vzhledem k tomu, že ze strany stěžovatelky nedošlo k vyčerpání všech procesních prostředků. Vzhledem ke skutečnosti, že judikatura nebyla v této problematice jednotná, vyjádřil názor, který bude závazným do budoucna pro obdobné případy. Ústavní soud bude ústavní stížnosti směřující proti rozhodnutím a postupu policejních orgánů a státních zastupitelství, které namítají, že vyšetřování bylo nedostatečné tam, kde nebyla podána žádost o dohled nejbližšímu vyššímu státnímu zastupitelství, považovat za nepřípustné pro nevyčerpání všech procesních prostředků, které zákon k ochraně práva poskytuje. Nicméně pro již zmíněnou nejednoznačnost judikatury byla v tomto případě ústavní stížnost přijata, byť obsahovala výše uvedené nedostatky.

Po vyřešení této otázky se Ústavní soud zabýval problematikou, zda mají příjemci lékařské péče trestněprávní ochranu a právo na účinné vyšetřování. ÚS došel mimo jiné k závěru, že v některých případech může postačovat ochrana poskytovaná prostředky civilního práva, ať již samostatně či ve spojení se správním právem. V situacích, ve kterých účinná ochrana základního lidského práva vyžaduje ochranu prostřednictvím trestního práva, je povinností příslušných OČTR v dané situaci účinné vyšetřování provést. Vedle toho však zdůraznil, že v rámci poskytování lékařské péče není zájmem zdravotnického personálu pacienta

105 Postup, kdy porodník nalehne na břicho rodičky, tlačí na ně loktem a urychluje tím porod.

106 *Lege artis* - „podle zákona umění“: Takový zdravotní úkon, který je jednak v souladu s nejnovejšími medicínskými poznatky, jednak bere v úvahu konkrétní okolnosti, zdravotní stav pacienta apod.

poškodit na zdraví, a z toho důvodu by nemělo být takové jednání apriori považováno za trestné.

ÚS nakonec vyvodil závěr, že účinné vyšetřování musí být provedeno v situacích, kdy je poskytována lékařská péče, je-li proti poskytovateli dané lékařské péče vzneseno hájitelné tvrzení, dle kterého došlo ke smrti či k ohrožení života v důsledku alespoň nedbalostního jednání daného zdravotníka, a jež není *lege artis*. Hájitelným tvrzením však není takové tvrzení, které je pravděpodobně pravdivé. Za hájitelné tvrzení, které je podrobněji představeno v úvodní kapitole, se dle ÚS považuje takové, které není zcela nedůvěryhodné a nepravděpodobné, je možné časově, je dostatečně konkrétní a v čase neměnné.¹⁰⁷

Vedle situací, za jakých je nutné k účinnému vyšetřování přistoupit, uvedl soud rovněž podmínky a požadavky, jak musí takové vyšetřování vypadat. Tyto požadavky jsou podobně jako pojem hájitelného tvrzení blíže představen v úvodní kapitole. Soud tak konstatoval, že vyšetřování musí být nezávislé a nestranné, důkladné a dostatečné, rychlé a podrobené kontrole veřejností. Právě garance kontroly veřejnosti je pro tento případ důležitá s ohledem na osobu stěžovatelky, jíž byl odepřen přístup do spisu v rámci trestního řízení, neboť nebylo zahájeno trestní stíhání, a ona tak nebyla považována za poškozenou.

I z tohoto důvodu, tedy absence prvku kontroly veřejnosti, shledal soud závěrem, že v daném případě nebylo provedeno účinné vyšetřování, neboť OČTŘ nesplnily požadavky soudem výše vymezené. Navzdory tomu však soud kategoricky odmítl shledat zdravotnický personál vinným z trestného činu, neboť předmětem stížnosti byl vadný postup jak policie, tak státního zastupitelství.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14

¹⁰⁸ ŠINDELKOVÁ, Martina. *Ústavní soud k právu na účinné vyšetřování* [online]. 2016

3.5 Právo na účinné vyšetřování v otázkách ochrany majetku

S tendencí postupného rozšiřování okruhu zájmů, k jejichž ochraně má poškozený právo domáhat se efektivního vyšetření, došlo i na otázku ochrany majetkových práv. Podobně jako u samotné existence práva na účinné vyšetřování a postupného rozšiřování oblastí jeho uplatnění, i zde ÚS zastával nejprve zcela odmítavý postoj, kdy majetkovým právům z hlediska ústavního pořádku nelze přiznávat takovou míru ochrany, jako je tomu u práv na život či zdraví.¹⁰⁹ Později však i u této problematiky dospěl ÚS postupným vývojem k jeho přiznání. Rovněž zde ÚS do značné míry kopíroval vývoj, jakým procházela rozhodovací praxe ESLP a z některých konkrétních judikátů pak přímo vycházel.¹¹⁰

Prvním tuzemským rozhodnutím, který přiznal právo účinného vyšetřování v otázce majetkových práv, a do jisté míry reflektoval v té době nastolený trend, jenž byl v přiznávání tohoto práva obecně velmi shovívavý, byl náleze ze dne 12. 8. 2014.¹¹¹

Předmětem tohoto nálezu byla ústavní stížnost, již se stěžovatel, vystupující jako poškozený trestního řízení, domáhal zrušení rozsudku Vrchního soudu v Praze. Tímto rozsudkem byl zproštěn obžaloby bratr stěžovatele, který se měl dopustit zvláště závažného zločinu podvodu. Obžalovaný se vydával za syna zesnulého – otce stěžovatele, ačkoli nebyl jeho biologickým synem. V rámci dědického řízení předložil občanský průkaz s nesprávným záznamem o svém původu, ačkoli věděl, že záznam je nepravdivý. Využil tak zmatků, k nimž došlo před desítkami let, v rámci změny jeho rodného jména na jméno české, z důvodu cizí národnosti jeho biologického otce. Získal tak majetek, který náležel skutečnému synovi, tedy stěžovateli.

ÚS nejprve konstatoval skutečnost, ve které v minulosti opakovaně docházel k závěru, že ústavou zaručené právo fyzické nebo právnické osoby na iniciování trestního stíhání neexistuje. Ústavní soud se zabývá výhradně ochranou ústavnosti, a proto v minulosti odmítl ústavní stížnosti osob, které žádaly o stíhání jiných osob nebo o kvalifikaci určitého jednání jako trestného činu. Takovýto postoj však již nebyl aktuální, vzhledem k vývoji rozhodovací praxe ESLP. Ten rozhodl, že státy, které jsou signatáři Úmluvy, mají povinnost chránit základní lidská práva a svobody osob, a to i prostředky trestního práva, pokud je to

¹⁰⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13

¹¹⁰ Rozsudek ESLP ve věci Blumberga proti Lotyšsku, 14. 10. 2008, č. stížnosti 70930/01

¹¹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12

nezbytné. Státy jsou povinny zaručit efektivní trestní vyšetřování v případech, kdy jsou v ohrožení základní hodnoty a aspekty života jejich občanů, tedy i právo nerušeně vlastnit majetek a nebýt ve výkonu takového práva nikým omezován.

Dále konstatoval, že osoby, kterým bylo trestným činem ublíženo na zdraví nebo, nebo jako v tomto případě, způsobena majetková škoda či nemajetková újma, mají ústavně zaručené právo na efektivní trestní řízení k ochraně svých práv a svobod. Tohoto práva se lze domáhat i ústavní stížností za předpokladu, že byly vyčerpány všechny dostupné opravné prostředky, které právní řád v dané situaci nabízí. Poškozený má právo na účinné trestní řízení, které mu poskytuje ochranu jeho práv a svobod. Toto právo může bránit tím, že využije ústavní stížnosti taktéž proti rozhodnutím, která znamenají uzavření trestního řízení, jako jsou například rozhodnutí o odložení věci, zastavení stíhání nebo zproštění obžaloby. Je zřejmé, že Ústavní soud již neomezoval právo na účinné vyšetřování pouze na situace spojené s ochranou života, ochranou před mučením a nelidským nebo ponižujícím zacházením, nebo ochranou soukromí. Toto právo rozšířil na všechny osoby poškozené trestnou činností, bez ohledu na druh újmy, jaká jim byla způsobena.

I v tomto nálezu ÚS opět zopakoval již dříve vyslovený názor, že povinnost vedení efektivního trestního řízení je povinností prostředků a nikoli výsledku. Povinnost státních orgánů vyšetřovat a stíhat nemůže být absolutní, neboť je zjevné, že mnoho trestných činů zůstává neobjasněných nebo nepotrestaných i přes rozumnou snahu orgánů státu vypátrat a odsoudit pachatele.

Co se týče samotného sporu, jenž byl předmětem ústavní stížnosti, dospěl však Ústavní soud k závěru, že zrušení napadeného rozhodnutí není namístě. I když ve věci existovalo závažné podezření, že obžalovaný si neoprávněně přisvojil podvodným jednáním na úkor stěžovatele majetek velkého rozsahu, pokud vrchní soud přesto rozhodl o zproštění obžaloby, nelze v jeho postupu spatřovat pochybení, které by mohlo mít ústavněprávní relevanci a narušovalo uplatnění práva na účinné vyšetřování.

Významným je tento nálezn i pro svou snahu stanovit podmínky přípustnosti nároku poškozených na účinné vyšetřování v kontextu charakteru trestných činů. Pro případy s menší závažností zásahu do práv poškozeného, které obvykle odpovídají kategorii přečinů, Ústavní soud považoval svou ingerenci za možnou pouze v mimořádných případech flagrantních pochybení OČTŘ se závažnými a trvajícými důsledky pro osobu poškozeného. Pokud má poškozený

proti domnělým pachatelům možnost podání občanskoprávní žaloby, jež má reálnou šanci ochránit jeho práva, zásah ÚS je možný jen ve velmi výjimečných případech, a to i u závažnějších trestných činů. U nejtěžších trestných činů, odpovídajících kategorii zvláště závažných zločinů, Ústavní soud připouští svůj zásah i v případech, kdy má poškozený k dispozici prostředky civilního práva, neboť pouze civilněprávní ochrana práv by byla hrubě nedostatečná. Ústavní soud také zdůraznil, že jeho zásah by byl možný pouze při existenci velmi závažných pochybení, která porušují ústavně zaručená práva dotčeného stěžovatele, tedy poškozeného. Jako takové pochybení Soud příkladem uvedl situaci, kdy bude obžalovaný přes proběhlé dokazování obžaloby zproštěn pro nedostatek důkazů na základě uplatnění zásady *in dubio pro reo*,¹¹² jež by sama o sobě mohla být základem důvodné ústavní stížnosti.¹¹³

3.6 Změna v rozhodování Ústavního soudu

Po několikaletém vývoji v rozhodovací praxi dospěl Ústavní soud k postupnému rozšiřování přiznávání práva poškozeného na účinné vyšetřování. Zejména vlivem judikatury ESLP, jehož rozhodnutími byla České republice často ukládána povinnost určitého odškodnění ve prospěch jejích občanů. Postupně tedy bylo právo na účinné vyšetřování přiznáno v kontextu článku 2 Úmluvy, tedy práva na život, a následně přes články deklarující zákaz mučení a nelidského zacházení, zákaz otroctví a nucené práce až ke článku 7 odstavci 1 Listiny základních práv a svobod zaručující právo na nedotknutelnost osoby. V souladu s judikaturou ESLP existovala možnost pro poškozené uplatnit toto právo i v otázkách ochrany majetku. Z výše uvedeného rozhodnutí bylo zřejmé, že se ÚS vydal cestou přiznávání práva na účinné vyšetřování všem poškozeným, bez ohledu na objekt trestného činu, na který je útočeno. Došlo však k jisté kategorizaci případů podle míry závažnosti a intenzity takovýchto útoků, zejména v rovině dělby na zločiny a přečiny. ÚS rovněž několikrát konstatoval povinnost zohledňovat časovou náročnost a dostupnost zdrojů vyšetřujících orgánů, a s tím i povinnost prioritizovat účinné vyšetřování závažnější trestné činnosti oproti té méně závažné, nicméně bylo řečeno, že práva na účinné vyšetřování se může domáhat takřka každý poškozený.

¹¹² V pochybnostech ve prospěch obviněného - povinnost rozhodovat ve prospěch obžalovaného, pokud o jeho vině existují pochybnosti, které nelze odstranit

¹¹³ ŠČERBA, Filip, op. cit.

3.6.1 Nález ÚS, 3. 9. 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18.

K velice zásadnímu obratu v problematice práva na účinné vyšetřování však došlo nálezem Ústavního soudu ze dne 3. září 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18. Tím byla ústavní stížnost stěžovatelky zamítnuta pro nedůvodnost a právě tento náález znamenal, že do té doby čím dál více benevolentní přístup k osobám poškozených dospěl prozatím ke svému konci. Dá se proto považovat za možný počátek do jisté míry opačného vývoje, kdy se množství případů, u nichž se může poškozený domáhat práva na účinné vyšetřování, postupně začíná opět zužovat. Pro důležitost tohoto nálezu se následující kapitola zaměřuje na skutkový stav i argumentaci jak stran, tak soudu v daném případě.

3.6.1.1 Skutkový stav

Na vedlejší účastníky této stížnosti bylo stěžovatelkou podáno trestní oznámení, neboť se dle jejího názoru měli dopustit trestného činu. Jednání, jež je vedlejšími účastníky 1. a 2. kladeno za vinu, mělo zjednodušeně řečeno spočívat ve skutkové události, kdy dne 4. 1. 2017 v podvečerních hodinách odklízeli na svém pozemku sníh, nedostatečně vnímali své okolí a nezabezpečili otevřenou bránu své zahrady, z níž utekla pryč z pozemku jejich fena - Viky, plemene tibetské dogy, tedy psa dosahující výšky přes půl metru a hmotnosti okolo 60 kilogramů. Doběhla až do vedlejší ulice, kde přišla do kontaktu se stěžovatelkou, v té době nezletilou, kterou následně napadla a pokousala. Jednání vedlejších účastníků bylo rozporu s obecnou prevenční povinností uloženou občanským zákoníkem¹¹⁴ a současně obecně závaznou vyhláškou Zastupitelstva města Trutnova o pravidlech pro pohyb psů na veřejných prostranstvích. Stěžovatelce bylo psem způsobeno zranění v oblasti obličeje, zejména v okolí nosu, očí a temene hlavy, které si vyžádalo několikátýdenní léčbu, včetně hospitalizace v délce devíti dnů, a ošetření v plné anestezii. Zranění rovněž představovalo riziko trvalých následků v podobě jizev na obličeji, jež byly posléze vyřešeny zákrokem plastické chirurgie a laserovou terapií.

¹¹⁴ § 2900 Občanského zákoníku

Nalézací soud, kterým byl Okresní soud v Trutnově, usnesením v trestním stíhání vedeném proti vedlejším účastníkům 1. a 2., pro podezření ze spáchání trestného činu těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti, následně neshledal předmětný skutek jako trestný čin a postoupil jej k posouzení Městskému úřadu v Trutnově jako přestupek.¹¹⁵ Nalézací soud zde nejprve posuzoval zranění stěžovatelky v kontextu § 122 odst. 2 písm. f) Trestního zákoníku jako tzv. zohyzdění, avšak po dodání znaleckého posudku MUDr. X. a výsledné zprávy dětské lékařsky MUDr. Y, dospěl k závěru, že způsobená zranění nesplňují absencí větší intenzity požadavky k podřazení pod pojem zohyzdění. Ze strany nalézacího soud přicházela rovněž v potaz změna právní kvalifikace skutku na ublížení na zdraví z nedbalosti, nicméně posléze dospěl k závěru, dle kterého vedlejší účastníci 1. a 2. neporušili žádnou důležitou povinnost vyplývající z jejich povolání, zaměstnání, postavení, funkce nebo jím uloženou zákonem, jenž toto ustanovení uvedeném v trestním zákoníku vyžaduje. Předmětný skutek proto nepovažoval za trestný čin.

Státní zástupce podal proti tomuto usnesení stížnost, jež byla stížnostním soudem – Krajským soudem v Hradci Králové dle Trestního řádu zamítnuta jako nedůvodná.¹¹⁶ Stížnostní soud se ztotožnil s právní kvalifikací skutku, jak ji provedl nalézací soud, a sice zranění způsobená stěžovatelce předmětným skutkem nedosáhly takové intenzity, jež by bylo možné podřadit pod pojem těžké újmy na zdraví dle § 122 odst. 2 TZ. Dále stížnostní soud vytýkal státnímu zástupci rozpornost a zmatečnost v jeho obžalobě, nejednoznačné označení způsobených zranění a subsumpci k vhodným ustanovením trestního zákoníku.

Stížnostní soud po přezkoumání stížnosti sice podotkl, že bezprostředně po útoku měla stěžovatelka zranění, která byla natolik vážná, že existovala důvodná obava, kdy by mohla naplňovat znaky zohyzdění podle TZ, nicméně k tomuto zohyzdění nedošlo, a v době kdy bylo vydáno rozhodnutí soudu první instance i stížnostního soudu, nebylo žádné zranění nebo jeho následky, které by tyto znaky splňovaly, u stěžovatelky zjištěny.

Stížnostní soud současně sdělil některé obecné informace o výkladu tohoto znaku TZ, tedy pojmu zohyzdění a jeho vhodného výkladu a aplikace. Také se shodoval s právními závěry soudu první instance týkajících se nepřítomnosti

¹¹⁵ § 314c odst. 1, ve spojení s § 188 odst. 1 písm. b) a § 171 odst. 1 Trestního řádu

¹¹⁶ § 148 odst. 1 písm. c) Trestního řádu

klíčové povinnosti, která by umožnila přeřazení předmětného činu na trestný čin ublížení na zdraví z nedbalosti.¹¹⁷ Také stížnostní soud kritizoval práci státního zástupce, zejména obsah obžaloby, kdy nekvalifikoval předmětný čin v kontextu porušení důležité povinnosti znamenající charakterově závažnější trestný čin, ale pouze jako prosté ublížení na zdraví z nedbalosti.¹¹⁸ Podle stížnostního soudu bylo obtížné žádat státního zástupce o změnu kvalifikace nyní, když sám původně v tomto případě neshledával přítomnost tohoto znaku – tedy zanedbání důležité povinnosti, na němž by případná změna byla založena.

Stížnostní soud sám posléze vyloučil porušení významné povinnosti na straně vedlejších účastníků 1. a 2. Tuto skutečnost zdůvodňoval výpověďmi nezletilých svědků, kteří si během incidentu hráli se stěžovatelkou. Jejich svědectví naznačovala, že stěžovatelka vyprovokovala sama útok psa tím, že jej hladila i přes to, že pes opakovaně vrčel. Stejně tak skutečností, že v době incidentu nebyla stěžovatelka pod dohledem dospělé osoby. Také zdůraznil, že obžaloba byla vznesena proti vedlejší účastnici 2., i když za útok psa nesl trestní odpovědnost pouze jeho majitel, tedy vedlejší účastník 1. Vzhledem k tomu, že stížnost státního zástupce byla zamítnuta, tato otázka již nebyla nadále projednávána.

Stěžovatelka se proto domáhala zrušení usnesení obecných soudů, uvedených výše, a to z důvodu porušení jejích ústavně zaručených lidských práv na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1, a dle čl. 38 odst. 1, 2 LZPS.

3.6.1.2 Argumentace stěžovatelky

Stěžovatelka na začátku své argumentace zdůvodnila svou věcnou aktivní legitimaci v rámci ústavní stížnosti tím, že upozornila na existenci svého ústavně zaručeného základního lidského práva, které podle jejího tvrzení bylo v tomto případě porušeno. Toto právo se týká účinného vyšetřování, ačkoliv ho nijak explicitně nejmenovala a jeho existenci vyvozovala z práva na spravedlivý proces dle LZPS, nikoliv z jednotlivých článků EÚLP. Stěžovatelka tak prokázala svou povědomost o tom, že v Ústavě není stanoveno právo na odsouzení konkrétní osoby, ale že demokratický a právní stát zaručuje existenci efektivního trestního řízení. Mimo jiné se dovolává nálezu sp. zn. I. ÚS 3196/12 ze dne 12. 8. 2014,¹¹⁹ jenž byl v této práci zmíněn coby přelomové rozhodnutí v otázce majetkových

¹¹⁷ § 148 odst. 1 Trestního zákoníku

¹¹⁸ § 147 odst. 1 Trestního zákoníku

¹¹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12

práv. Dle jejího názoru bylo i zde trestní řízení vedeno neefektivně a stejně tak neveřejně. Dále podotýkala, že jak nalézací, tak stížnostní soud postupovaly v rozporu s TZ při zjišťování skutkového stavu činu, kterého se dopustili vedlejší účastníci.

Stěžovatelka dále namítá, že ačkoliv rozhodnutí dle § 171 odst. 1 TR¹²⁰ sice není formálně rozhodnutím, kterým se trestní řízení končí, prakticky však v tomto případě takovým rozhodnutím je. Dle jejího názoru přechod do správního řízení nemůže znamenat vydání rozhodnutí, které by dostatečně zajišťovalo její práva a jakýkoliv v něm uložený trest nelze považovat za adekvátní újmu jí způsobené. Vydání rozhodnutí v trestním řízení by dle stěžovatelky mělo větší význam pro ochranu společnosti, lidského života a zdraví, a přesahovalo by tak její osobní zájem. Vlastní argumentaci následně stěžovatelka shrnuje do šesti stěžejních bodů, ve kterých vytýká postup soudů.

Prvním bodem vytýkala odchýlení od judikatury NS. Stěžovatelka upozornila na řadu rozhodnutí obecných soudů, která se týkají trestných činů těžké újmy na zdraví z nedbalosti v případech, kdy došlo k napadení člověka psem, který nebyl dostatečně hlídán svým majitelem. Tyto případy srovnala s předmětným skutkem a dospěla k závěru, že v obdobných situacích bývá obvyklým postupem trestních soudů právní kvalifikace trestného činu jako těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti. Stěžovatelka též citovala neurčený článek JUDr. Františka Púryho, Ph.D., z něhož vyvodila, že pachatel takového trestného činu nemusí nutně být vlastníkem psa, což zdůraznila v souvislosti s předmětným skutkem. Současně považovala rozhodnutí obecných soudů v jejím případě za porušení legitimního očekávání, jež je zakotveno i v OZ.¹²¹

Druhým bodem vytýkala stěžovatelka nesprávný výklad pojmu „těžké ublížení na zdraví“, zejména se snažila vyvrátit závěr obecných soudů, že její zranění nedosáhla úrovně těžké újmy na zdraví podle trestního zákoníku. Argumentovala především velkou mírou bolestivosti zranění, zejména kvůli zúžení očních štěrbin po útoku, které jí znemožnilo otevírat a zavírat oči. Současně musela podstoupit léčbu v nemocnici a po několik týdnů užívat

¹²⁰ § 171 odst. 1 TR: Státní zástupce postoupí věc jinému orgánu, jestliže výsledky přípravného řízení ukazují, že nejde o trestný čin, že však jde o skutek, který by mohl být jiným příslušným orgánem posouzen jako přestupek nebo kárné provinění.

¹²¹ § 13 OZ: Každý, kdo se domáhá právní ochrany, může důvodně očekávat, že jeho právní případ bude rozhodnut obdobně jako jiný právní případ, který již byl rozhodnut a který se s jeho právním případem shoduje v podstatných znacích; byl-li právní případ rozhodnut jinak, má každý, kdo se domáhá právní ochrany, právo na přesvědčivé vysvětlení důvodu této odchylky.

antibiotika. Její zraněný obličej vyžadoval další péči i po propuštění z nemocnice, včetně ochrany před sluncem, chladem a mechanickým tlakem, což zejména v lednu a únoru bylo velmi náročné. Dále stěžovatelka tvrdila, že tyto okolnosti významně omezovaly její běžný způsob života. Původní znalecký posudek, který sloužil jako základ pro obžalobu naznačil, že utrpěná poranění s největší pravděpodobností zanechají trvalé kožní jizvy, ovšem definitivní závěr bude možné určit až po minimálně roce. Stěžovatelka konstatovala, že znalecký posudek, který dospěl k závěru, že její zranění neodpovídá těžké újmě na zdraví ve smyslu trestního zákoníku, byl aktualizován až po podání obžaloby a uzávěre spisu. To znamená, že znalec nemusel mít přístup ke kompletní zdravotní dokumentaci, včetně informací o provedené laserové terapii, která odstranila nejvýraznější následky útoku. Přitom pro naplnění znaku těžké újmy na zdraví ve formě zohyzdění dle TZ není rozhodující, zda došlo k jeho odstranění díky lékařskému zákroku. Stěžovatelka shledala pochybení v postupech obecných soudů, když hodnotily její zranění podle stavu *ex post* provedené laserové terapii. Dle jejího názoru měly zohlednit, že zranění, která utrpěla během útoku jakožto nezletilá, byla minimálně dočasně velmi bolestivá a traumatizující a srovnatelná například s poraněním dolní končetiny dospělé osoby, jež způsobují podobné omezení pro běžný způsob života.

Jako třetí bod uvedla stěžovatelka psychickou újmu, která ji měla být útokem způsobena. Za tímto účelem předložila znalecký posudek z odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví a odvětví chirurgie – specializace neurochirurgie a neurostomatologie, v němž znalec mimo jiné uvedl to, že stěžovatelka je ve stavu disociativního chování a prožívání a je u ní potřebná krizová a podpůrná péče v psychologické ambulanci. Stěžovatelka poukazovala na rozhodovací praxi obecných soud, podle níž je za těžkou újmu na zdraví dle TZ nutno považovat i delší dobu trvající poruchu duševního zdraví, případně delší dobu trvající vážné duševní onemocnění.

Ve čtvrtém bodě kritizovala obecné soudy za nedostatečné posouzení intenzity zranění, která utrpěla v důsledku předmětného jednání. Namísto vlastního kritického zhodnocení znaleckého posudku a jeho doplnění, soudy automaticky přejaly závěry soudního znalce, aniž by v odůvodnění svých rozhodnutí popisovaly vlastní úvahy. Kromě toho se nezabývaly skutečností, že soudní znalec při vyhodnocování následků na zdraví stěžovatelky nezohlednil její věk, čímž došlo ke srovnávání s dospělými oběťmi podobných trestných činů.

Jako další námitku vyjádřila nesouhlas s tím, že obecné soudy absolutně nevezly v potaz celkové hrozící nebezpečí a následky, jaké útok mohl pro stěžovatelku mít. Místo toho se zaměřily pouze na následky vzniklé, nikoliv takové, ke kterým dojít mohlo. Dle jejího názoru však obvykle soudy přihlížejí i k celkové míře rizika pro zdraví a život poškozeného, přičemž v předmětné věci mohlo bez pomoci či přerušení útoku ze strany psa dojít i k následku fatálnímu.

Poslední bod stěžovatelčiny argumentace lze dle jejího názoru označit jako nerespektování zásady zohlednění zájmů poškozeného. Stěžovatelka upozornila na nedostatečné naplnění zásady zohlednění zájmů poškozeného, jak je vyjádřena v § 2 odst. 15 TŘ,¹²² a to zejména ze strany obecných soudů. Dále tvrdila, že případ nebyl důkladně přezkoumán a nebyl o něm rozhodnuto v rámci hlavního líčení. Navíc byla stěžovatelka podrobena znaleckému zkoumání i poté, co prošla důkladným výslechem, které podle ní odporuje této zásadě, neboť to pro ni k povaze útoku znamenalo další trauma. Přestože stěžovatelka aktivně spolupracovala s orgány trestního řízení a poskytovala důkazy, nalézací soud se nakonec rozhodl postoupit věc správním orgánům, což stěžovatelka považuje za nesoulad s touto zásadou, neboť prostředky správního (přestupkového) řízení jsou v jasném nepoměru k řízení trestněprávnímu co do kvality postupu, provedení a ochrany jí nabízející.

3.6.1.3 Vyjádření vedlejších účastníků

Krajské Státní zastupitelství v Hradci Králové se po výzvě Ústavního soudu postavení vedlejšího účastníka výslovně vzdalo. Nalézací soud svým vyjádřením pouze odkázal na odůvodnění svého rozhodnutí. Stejně tak postupoval i stížnostní soud. Oba rovněž nad rámec svého odůvodnění více nedoplňují.

Vedlejší účastníci, jimiž byli majitelé psa, polemizovali se skutkovým stavem, který předcházal ústavní stížnosti. Vedle toho zdůraznili, že vedlejší účastník 1. se o psy stará již mnoho let, je zkušeným chovatelem a jeho psi byli vždy řádně vychováni. Vedlejší účastníci rovněž zdůraznili povinnost vést efektivní trestní řízení jakožto povinností prostředků, nikoliv výsledku. Mimo to poukázali na zdrženlivost v rozhodovací činnosti Ústavního soudu v tomto ohledu. Zároveň uznali, že se fena skutečně souhrou nešťastných událostí bez

¹²² § 2 odst. 15 TŘ: Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.

jejich dohledu dostala na ulici, kde si hrály děti, včetně stěžovatelky, avšak vzhledem k její klidné povaze byl útok na stěžovatelku vyprovokován, neboť ta i po vrčení psa pokračovala v interakci s ním.

Dále namítali úpornou snahu rodičů stěžovatelky vedlejší účastníky pouze očernit šířením nepravd, zastrašováním a provokováním. Psychické problémy stěžovatelky tak byly důsledkem výstupů jejích rodičů, kteří místo toho, aby zpytovali svědomí, že dceru ponechali bez dozoru na veřejné komunikaci, zneužívají ji pro nepřípustný postih vůči vedlejším účastníkům. Dále rozporovali judikaturu přednesenou stěžovatelkou, neboť ta se týká pouze psů, jež patřili k problémovým, což není případ jejich feny. Vedlejší účastníci dále zpochybnili znalecký posudek, jenž měl prokázat špatný psychický stav stěžovatelky po útoku. Dle jejich názoru jeho vyhotovení lékařem se specializací neurochirurgie a neurostomatologie a nikoliv psychologem či psychiatrem o psychickém stavu stěžovatelky nic nevyovídalo. Tento znalecký posudek byl rovněž vyhotoven až po vydání napadeného usnesení nalézacího soudu, stížnostnímu soudu pak nebyl vůbec zaslán. Nalézací soud věc posoudil pečlivě a důkladně a z vlastní iniciativy si opatřil i další důkazy. V neposlední řadě poukázali na vyjádření učitelky stěžovatelky, která potvrdila, že psychický stav stěžovatelky je v pořádku. Bohužel si z celého incidentu nevzala žádné ponaučení, neboť se v nedávné době znovu hnala k cizímu psovi a chtěla ho začít hladit.

3.6.1.4 Posouzení soudu

Ústavní soud nejprve zkonstatoval, jakou roli hraje jeho ochrana ústavnosti a ústavně zaručených práv v rámci českého právního řádu. Zároveň na základě skutkového stavu a argumentace stěžovatelky shledal, že podstatou dané ústavní stížnosti byla tedy problematika práva poškozeného na účinné vyšetřování. Dále vyjádřil dlouhodobě ustálený názor, že právo na účinné vyšetřování apriori nenáleží každému poškozenému, byť v té době nejnovější rozhodnutí naznačovala, že tohoto práva se může domáhat de facto každý poškozený. Stejně tak je dle ÚS úkolem OČTŘ objasnit podezření ze spáchání trestného činu vynaložením takových prostředků a úsilí, jež jsou v dané situaci považováno za adekvátní.¹²³ Cílem trestního řízení tak není stíhat, soudit a následně potrestat určitou osobu podle představ poškozeného. Tyto myšlenky jsou zároveň v této práci několikrát představeny.

¹²³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 4019/13

Při rozhodování o této ústavní stížnosti se soud musel vypořádat s dvěma hlavními otázkami. Náleželo vůbec stěžovateli coby poškozené v tomto řízení právo na účinné vyšetřování? Pokud ano, opravdu ho OČTŘ provedly?

V kontextu první otázky ÚS v úvodu zopakoval význam, jaký má ESLP na jeho rozhodování. ESLP právo na účinné vyšetřování v kontextu zásahu do fyzické integrity jednotlivce vykládá v souladu s čl. 2 Úmluvy, zaručující právo na život, a právem nebýt mučen a podroben nelidskému a ponižujícímu zacházení nebo trestání, plynoucí z čl. 3 Úmluvy. U zásahů do fyzické integrity se tak právo na účinné vyšetřování zužuje právě na článek 3. Zároveň je důležité zmínit, že u přečinů, kterým byl i tento případ, je zásah ze strany Ústavního soudu možný jen v případech výjimečně zjevných a flagrantních chyb vyšetřujících orgánů, majících pro poškozeného obzvláště negativní a dlouhotrvající následky. Míru závažnosti pochybení i intenzitu následků je však nutno posuzovat individuálně u každého poškozeného a s přihlédnutím ke všem okolnostem.

Judikatura Evropského soudu pro lidská práva týkající se práva na účinné vyšetřování byla výrazně formována především na případech, ve kterých došlo k zásahu do fyzické integrity jednotlivce prováděného veřejnou mocí, zejména prostřednictvím ozbrojených složek.¹²⁴ Postupem času bylo nicméně toto právo rozšířeno i na situace, kdy k újmě na fyzickém zdraví jednotlivce došlo rukou jiné osoby, která není spojena s výkonem veřejné moci. ESLP dále stanovil, že pro přiznání práva na účinné vyšetřování je nutné zvážit určitou minimální intenzitu zásahu, která však musí být posuzována relativně, s ohledem na různé aspekty dané situace. Takovými aspekty je zejména délka zásahu, fyzické a psychické důsledky pro poškozeného. Zohlednit se rovněž musí subjektivní stránka oběti, tedy například pohlaví, věk či její zdravotní stav.

ÚS dále zdůraznil, že právo na účinné vyšetřování může být uznáno i při zásahu do fyzické integrity, který však neměl výrazný dopad na oběť. V takovém případě se ovšem vyžaduje jeho spojitost s dalšími významnými faktory, jako takové uvedl verbální útoky a jiné projevy spojené s rasovými či jinými nenávisťnými motivacemi, nízký věk oběti či její celkovou zranitelnost. Dále se může jednat případy domácího násilí, jak je uvedeno v úvodní kapitole této práce.

Oproti tomu ÚS upozornil na skutečnost, že nedbalostní čin představuje významný faktor, který může zpochybnit nutnost trestního stíhání a tedy i povinnost přiznání práva na účinné vyšetřování. Odkázal zde na rozhodnutí ESLP,

¹²⁴ Rozsudek ESLP ve věci Assenov a další proti Bulharsku, 28. 10. 1998, č. stížnosti 24760/94

kde soud nepřiznal právo na účinné vyšetřování v případech nedbalostních zásahů, například při nedbalém poskytování lékařské péče,¹²⁵ a to ani v situacích se smrtelnými následky či v případě celkové tělesné paralýzy v důsledku nedbalostně zaviněné dopravní nehody. Ze stanoviska ESLP, jež bylo v dané době nejaktuálnější, a sice ve věci Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku,¹²⁶ vyplývalo, že ze samotného rozsahu intenzity poranění nevyplývá automaticky existence práva na efektivní vyšetřování v kontextu čl. 3 Úmluvy. Při takových okolnostech je třeba hodnotit dané zásahy komplexně a brát v potaz individuální okolnosti konkrétního případu, stejně jako je tomu u úmyslných, nezákonných zásahů proti jedinci.

ÚS dále konstatoval, že pokud zásah do fyzické integrity jednotlivce ze strany jiné soukromé osoby (neprovádějící výkon veřejné moci), byť nedbalostní, má charakter nešťastné (avšak stále zaviněné) nehody, nespadá takový zásah zásadně do rámce definice stanovené v článku 3 Úmluvy. To jest z důvodu, že pachatel takového zásahu v podstatě „nepodrobuje“ poškozeného žádnému „zacházení“ a v takových situacích není možné hovořit o porušení článku 3.

ESLP se potýkal s obtížností rozlišení situací, kdy zásah do fyzické integrity mohl směřovat proti životu či „pouze“ proti zdraví. Z těchto důvodů přišel se základními kritérii pro rozhodnutí, zda se má v konkrétním případě zvažovat právo na účinné vyšetřování podle článku 3 Úmluvy, nebo článku 2 Úmluvy. Pro přiznání práva na účinné vyšetřování podle článku 2 Úmluvy v zásadě postačuje, pokud se riziko usmrcení v době zásahu do fyzické integrity jevílo jako bezprostřední a reálné nebo pokud způsobená zranění v době vzniku jevíla jako život ohrožující.

K otázce, zda vzniklo stěžovatelce právo na účinné vyšetřování podle článku 3 Úmluvy, vyjádřil ÚS odmítavý závěr. Skutkové okolnosti případu jsou pro stěžovatelku i vedlejší účastníky nesporné a všichni je popisují podobně. Názory se ovšem rozcházejí v otázce povahy feny před útokem, které stěžovatelka neshledala bezproblémovým a také vzniklé psychickými následky útoku. Tyto však nehrály pro rozhodnutí ÚS významnější roli. Okolnosti, za kterých fena Viki uprchla ze zahrady vedlejších účastníků 1. a 2., tedy představující klasickou situaci nešťastné nehody, byly rovněž shledány za nesporné. Roly zde nehrála ani potenciální nedbalostní jednání ze strany vedlejších účastníků 1. a 2. Není zde

¹²⁵ Rozsudek ESLP ve věci Dvořáček proti České republice, 6. 11. 2014, č. stížnosti 12927/13

¹²⁶ Rozsudek ESLP ve věci Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, 25. 6. 2019, č. stížnosti 41720/13

taktéž žádný důkaz o nedostatečném zajištění bezpečnosti v místě bydliště stěžovatelky ze strany veřejné moci, které by mohlo vést k neoprávněnému zásahu státní moci. Dle soudu tak právo na účinné vyšetřování prizmatem článku 3 Úmluvy stěžovatelce nevzniklo.

Ústavní soud se však současně vzhledem ke stěžovatelčině byt' okrajové námitce musel zabývat aplikovatelností práva na účinné vyšetřování v kontextu článku 2 Úmluvy, neboť dle jejího názoru mohla být útokem psa ohrožena jak její fyzická integrita, tak její život. I zde však ÚS v souladu s výše zmíněným rozhodnutím Evropského soudu¹²⁷ dovodil, že předmětný útok nenaplňoval znaky hrozícího ohrožení života. U každého obdobného případu je nesmírně nutné posuzovat jednotlivé situace individuálně a pracovat se všemi existujícími, avšak reálnými okolnostmi. V opačném případě lze dovodit, že v podstatě za každé situace hrozí bezprostřední a reálné riziko smrti, neboť použitím všech hypotetických skutkových scénářů lze k takovému závěru, tedy možného ohrožení života poškozeného, prakticky dospět vždy. Zároveň by tak odpadl rozdíl mezi právem na účinné vyšetřování dle čl. 3 Úmluvy a dle čl. 2 Úmluvy v případě všech kulpozních¹²⁸ a současně ohrožovacích trestných činů doložních¹²⁹, z důvodu aplikace čl. 2 Úmluvy u každého takového případu.

Co se týče útoku, jenž byl předmětem této stížnosti, ÚS nedospěl k závěru, který by byl podpořen výsledky šetření obecných soudů, že by existovalo reálné, nevyhnutelné, bezprostřední riziko ohrožení života stěžovatelky. Tato interpretace je podpořena skutečností, že soudy neprokázaly primární snahu feny Viki zasadit útok na místa pro život kriticky důležitá. Zároveň k cele situaci došlo za přítomnosti několika dalších osob, což umožnilo okamžitou a účinnou pomoc, která stěžovatelce byla poskytnuta, a tudíž nelze tvrdit, že by představoval okamžité a možné nebezpečí pro stěžovatelčin život.

ÚS tedy ve shodě se závěry ESLP ve věci Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku uzavřel, že stěžovatelce právo na účinné vyšetřování nevzniklo, a to jednak v souladu s čl. 3, ani dle čl. 2 Úmluvy. Evropská úmluva o lidských právech je však v otázkách lidských práv a svobod pro ČR, co se týče závaznosti, nutné minimum a nikoliv maximum, neboť existence vnitrostátních norem může

127 Rozsudek ESLP ve věci Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, 25. 6. 2019, č. stížnosti 41720/13

128 Nedbalostní zavinění

129 Úmyslné zavinění

pro jednotlivce znamenat vyšší lidskoprávní ochranu. ÚS se proto musel zabývat i otázkou vzniku práva dle čl. 6 odst. 2¹³⁰ či čl. 7 odst. 1, 2¹³¹ LZPS. Judikatura ESLP je ovšem v této problematice dostačující, neboť zaručuje přiměřenou ochranu základních lidských práv obětem trestných činů. ÚS tak nehledal důvod k odklonění se od evropské judikatury a rozšiřování práva dle vnitrostátních pramenů.

Soud závěrem shrnul, že stěžovatelce nevzniká právo na účinné vyšetřování prizmatem čl. 2 Úmluvy či čl. 3 Úmluvy, a stejně tak čl. 6 odst. 2 či čl. 7 odst. 1, 2 LZPS. V daném případě lze totiž událost označit jako ojedinělou a nešťastnou náhodu, jež byla způsobena a zaviněna nedbalostí, a zároveň nikoliv při výkonu veřejné moci. ÚS tedy na první otázku, zda stěžovatelce vůbec právo na účinné vyšetřování vzniklo, odpověděl záporně.

Ke druhé otázce, tedy zda OČTŘ účinné vyšetřování skutečně provedly, se ÚS vyjádřil pouze stručně, neboť se taková jevila jako bezpředmětná a to vzhledem k záporné odpovědi na otázku první. Stěžovatelčina celá argumentace v rámci stížnosti směřovala vůči kvalitě vyšetřování předmětného skutku a vychází z premisy, že jí právo na účinné vyšetřování svědčí. Všech šest námitek stěžovatelky výše uvedených, které se týkají provedení účinného vyšetřování, vyjadřují její přesvědčení, že vyšetřování v jejím případě nedosahovalo požadovaných standardů, tak nebylo bráno v potaz. Přestože by mohly být některé z těchto námitek důvodné, nedávají dostatečný základ pro zrušení napadených rozhodnutí, neboť právo stěžovatelky na účinné vyšetřování nevzniklo.

130 „Nikdo nesmí být zbaven života“

131 „Nedotknutelnost osoby je zaručena..., nikdo nesmí být mučen ani podroben krutému, nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

3.6.1.5 Význam nálezu

Tento nálezu lze považovat za zásadní obrat v nahlížení Ústavního soudu na účinné vyšetřování a současně oslabení pozice osoby poškozeného v trestním řízení, neboť byl do značné míry omezen okruh možností, jakými se poškození tohoto práva mohou domáhat, když ÚS zúžil uplatnitelnost práva na účinné vyšetřování opět pouze na články 2 a 3 Úmluvy. V argumentaci soudu lze jen těžko najít důvody, proč se dostatečně nezabýval argumenty k použití ostatních článků Úmluvy, zejména právo na svobodu a osobní bezpečnost, právo na nedotknutelnost osoby a právo na ochranu soukromí, přičemž některé z nich byly vyjádřeny i stěžovatelkou. Právě nedostatek odůvodnění, proč tento nálezu popřel do té doby existující názor Ústavního soudu na nárok poškozeného domáhat se účinného vyšetřování trestného činu, jenž proti němu byl spáchán, považuji za velice problematický a současně i nelogický. Stručně řečeno, ÚS popřel svou dosavadní judikaturu, konstatoval, že práva na účinné vyšetřování se mohou poškození domáhat pouze v případech ohrožená článků 2 a 3 Úmluvy, a v tomto případě dle jeho názoru k takovému narušení nedošlo.

Z pohledu veřejnosti mohou být takové kroky Ústavního soudu vnímány jako narušení legitimního očekávání, neboť se soud v tomto nálezu do velké míry odchýlil od do té doby existující judikatury, která byla pro poškozené čím dál více příznivější. Takovouto ztrátu právní jistoty lze přirovnat k případu Eremiášové a Pechové, ovšem s opačnými závěry. Stěžovatelka zde oprávněně, podpořena existující judikaturou, očekávala pro ni pravděpodobný pozitivní závěr, kterého se jí však oproti předpokladům a dosavadní rozhodovací praxi nedostalo.

4 Úvahy de lege ferenda

4.1 Shrnutí

Problematika práva poškozeného na účinné vyšetřování v rámci českého právního řádu je komplikovaná, především pro svou nepřehlednost a nejednotnost. Příčinu těchto skutečností lze nacházet v několika rovinách.

Za jednu z nich je dle mého názoru možné považovat existenci dvou odlišných a nezávislých právních institucí, jimiž jsou Ústavní soud na národní úrovni a Evropský soud pro lidská práva na úrovni mezinárodní. Samotný vznik myšlenky práva poškozeného na účinné vyšetřování se poprvé objevil na půdě právě Evropského soudu, který tento institut později podrobněji specifikoval a jeho uplatnění přiznával většímu počtu poškozených v kontextu aplikovatelnosti na širší okruh objektů, na něž trestné činy útočí. Tím bylo postavení poškozeného výrazně posilováno. Tento vývoj práva na účinné vyšetřování reflektoval do své judikatury Ústavní soud ovšem se značným zpožděním. To mělo v minulosti za následek zamítání pro nedůvodnost těch nároků poškozených, jimiž se efektivního vyšetřování domáhali s odkazy na již existující rozhodnutí ESLP týkajících se skutkově obdobného případu. Posléze však Ústavní soud pod vlivem doktríny Štrasburského soudu i samotných závazných rozhodnutí směřující přímo proti České republice existenci práva na účinné vyšetřování taktéž uznal. Následoval podobně progresivní vývoj, kdy se tohoto práva mohl domáhat čím dál větší počet poškozených, a sice přes oběti násilných trestných činů, po ty, jimiž bylo zasaženo do majetkových práv, tedy trestnou činností typologicky méně závažnou.

Výrazný zásah však představuje vybraný náleží týkající se napadení poškozené volně pohybujícím psem. Ten znamenal podstatný obrat v nastoleném trendu rozšiřování nároku poškozených na účinné vyšetřování, neboť jeho použitelnost opět omezil na případy, kdy dochází k trestným činům mířícím proti zájmům prezentovaným jako tzv. tvrdé jádro základních lidských práv a svobod, tedy právo na život a nedotknutelnou fyzickou integritu, obsažených v čl. 2 a 3 Úmluvy. Současně však Ústavní soud přiznává ochranu čl. 4, týkající se nucené práce a otroctví. Tato problematika však na území České republiky není příliš frekventovaná.

Tento obrat v rozhodovací praxi proto považují za další z důvodů nepřehlednosti a nejednotnosti celého institutu práva poškozeného na účinné vyšetřování, neboť neexistuje ustálený názor, o který by se poškození mohli opírat, a současně nelze v žádné době předvídat jakým směrem se Ústavní soud vydá v konkrétním případě. Dlužno podotknout, že v posledních letech dochází k omezování přístupu k účinnému vyšetřování poškozených i na půdě ESLP, ovšem zde se jedná o dosti pozvolné kroky, jež jsou podporovány logickými okolnostmi, a nejedná se tak o neodůvodněný kategorický závěr, ke kterému dospěl ÚS v roce 2019. Dále je potřeba zdůraznit, že se jedná o rozhodnutí jednoho z několika senátů, působící v rámci ÚS, ovšem i další usnesení Ústavního soudu ze září 2019¹³² naznačuje změnu v přístupu k právu na účinné vyšetřování, která skutečně není ve prospěch poškozených. V tomto rozhodnutí Ústavní soud konstatoval, že v posuzovaném případě se nejednalo o natolik závažný trestný čin a stěžovatelce tedy právo na účinné vyšetřování vůbec nenáleželo, a do jejích základních práv proto nemohlo být zasazeno. Je zároveň otázkou, jakým směrem se právo poškozeného na účinné vyšetřování na půdě Ústavního soudu bude ubírat po doposud probíhající obměně samotných ústavních soudců.

Tímto vývojem judikatury lze vymezit další problematický prvek a současně odpovědět na otázku, jež byla v úvodu této práce položena, a sice zda právo účinného vyšetřování náleží každému poškozenému. Odpověď na tuto otázku je i přes postupné tendence z minulých let, kdy mohl ochranu tohoto institutu požívat každý poškozený, záporná. Postoj Ústavního soudu v uvedeném rozhodnutí dle mého názoru z nepochopitelných důvodů neobsahuje argumenty, proč dospěl ke svým závěrům, a odchýlil se tak od předchozí judikatury. Lze podle něj usoudit, že pokud by v budoucnu došlo k narušení zdraví, byť ne narušení zcela závažného, v důsledku zásahu veřejné moci, například při překročení pravomocí policie, poškozený by nárokem na účinné vyšetřování disponoval. Pokud by však došlo k vážnému zranění v důsledku nedbalosti jednotlivce, odlišného od veřejné moci, a život poškozeného by nebyl přímo ohrožen, poškozený pravděpodobně právo na účinné vyšetřování nepožívá. Stejně tak by právo na účinné vyšetřování nebylo uznáváno ve prospěch poškozeného, který byl například podveden jednáním pachatele trestného činu a utrpěl značné finanční ztráty. Dále lze hovořit o nutnosti tzv. *flagrantních* pochybení OČTŘ s trvalými následky pro poškozeného, v jejichž kontextu lze poskytnout právo na

¹³² Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 2625/19

účinné vyšetřování i v případech přečinů, jež by samy o sobě na přiznání účinného vyšetřování nepostačovaly. Oproti tomu shledávám jako pozitivní skutečnost, kdy právem na účinné vyšetřování disponují oběti domácího násilí a neoprávněného jednání veřejné moci, jak je představeno výše, a které znamenají specifické situace zásahů proti poškozeným. V případech domácího násilí se mnohdy jedná především o zranitelnost oběti, jež je vystavována útokům člena vlastní rodiny či jiné osoby blízké, a podobně lze přistoupit k zákrokům orgánů státu, neboť se jedná o instituce, jež by měly adresáty veřejné moci primárně chránit.

Právo na účinné vyšetřování tak nepřísluší každému poškozenému. Rozhodující je zejména závažnost objektu, na nějž je trestným činem útočeno. Původ tohoto problému je možné hledat také ve faktu, že právo poškozeného na účinné vyšetřování nevyplývá z práva na spravedlivý proces, jež je zakotveno v LZPS, nýbrž je odvozován od jednotlivých článků Evropské úmluvy. Dochází tak k vytváření určitých kategorií trestných činů, a současně i ke kategorizaci samotných poškozených, z nichž je většina apriori vyloučena. Tento přístup je dle mého názoru nesprávný, neboť není přihlíženo ke každému případu individuálně, vzhledem ke všem konkrétním okolnostem. Respektuji ovšem argument, který představuje nedostatek prostředků, jimiž vyšetřující orgány disponují, ať už se jedná o finanční, technické či personální prostředky. Rovněž si uvědomuji časovou náročnost, kterou by znamenalo provedení efektivního vyšetření při každém trestním řízení, vzhledem k důrazu na rychlost a důkladnost, který klade ESLP. I přes to nepovažuji současný stav za vhodný. Byť zjednodušeně řečeno, situace, kdy poškozený trestného činu nemá nárok na postup OČTŘ, aby jeho záležitost byla dostatečně prověřena kvůli skutečnosti, že se ku příkladu jedná „pouze“ o přečin v otázkách majetkových a nikoliv vraždu, není dle mého názoru vhodná.

I přes výše uvedené lze jako pozitivní označit samotnou existenci práva na účinné vyšetřování, k níž Ústavní soud v minulých desetiletích dospěl, a které například ESLP neformálně řadí mezi základní procesní práva každého jednotlivce. Bylo tím výrazně posíleno postavení poškozeného v rámci trestního řízení.

4.2 Úvahy de lege ferenda

Řešení nejednotnosti a rozporuplnosti v rámci celého institutu práva poškozeného na účinné vyšetřování by mohla bezpochyby přinést připravovaná celková rekodifikace trestního práva procesního. Významně se totiž uvažuje o zavedení institutů soukromé a subsidiární žaloby, byť názory odborné veřejnosti nejsou na tento krok jednotné.¹³³ Absence možnosti, aby poškozený inicioval trestní stíhání pomocí soukromé či subsidiární žaloby, byla v několika rozhodnutích Ústavního soudu zmíněna jako jeden z důvodů, proč má stát povinnost provádět účinné vyšetřování alespoň v určitých případech. Je tedy zřejmé, že pokud by byly instituty soukromé žaloby do českého trestního práva skutečně zavedeny, názor Ústavního soudu o rozsahu práva poškozeného na účinné vyšetřování by se pravděpodobně podstatně změnil.¹³⁴

Posilování práv poškozených osob je dle mého názoru správný vývojem, jakým by se trestní právo procesní mělo ubírat. Možné zavedení soukromoprávní žaloby v trestním řízení shledávám jako vhodný a rozumný krok. Nutno však přihlídnout k možným úskalím, která by v její souvislosti mohla objevit. Jedním z nich by byla nutnost upravit postavení státního zástupce v rámci takto zahajovaných řízení. Dále jako problematické shledávám případné zneužití tohoto subjektivního práva, neboť by jej mohli uplatňovat osoby, vůči nimž k žádnému trestnému činu nedošlo. Jednalo by se tak z jejich strany spíše o instrument jak konkrétní osobě způsobit určité komplikace, například poškozením její pověsti z důvodu možného trestního řízení proti ní vedené, jež by právě tato žaloba iniciovala. Současně lze hovořit o možných průtazích v řízení způsobovaných poškozenými, jež by mohli uplatňovat nerealistické nároky pod vlivem nabytých pravomocí, jimiž by díky této soukromé žalobě disponovali. Řešením těchto úskalí by tak mohly být případné sankce, například ve formě pořádkových pokut, jimiž by se podobné nežádoucí jevy eliminovaly.

Případný vznik, rozsah, oprávnění i sankce za možné zneužití soukromé žaloby je však stále otázkou budoucnosti. V případě jejího zavedení by však byla nutná podrobná a kvalitní pozitivně-právní úprava. Tímto se dostáváme zpět k současné podobě práva poškozeného na účinné vyšetřování, jehož zásadní

¹³³ JÍLOVEC, Michal; KOZÁK, Vítězslav. Legalita a oportunita ve světle připravované rekodifikace trestního procesu. In: Jelínek, Jiří. Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges, 2016, s. 60-72. ISBN: 9788075021557.

¹³⁴ ŠČERBA, Filip, op. cit.

nedostatky v podobě nejednoznačnosti a nepřehlednosti spočívají právě v absenci zákonné úpravy a jejíž přiznávání či nepřiznávání udává Ústavní soud svou judikaturou, jež se postupem času mění.

Domnívám se proto, že řešení by rovněž mohla přinést pouhá jednotnost v rozhodování a závazná shoda soudců Ústavního soudu, kdy je právo na účinné vyšetřování možno poškozeným v budoucnu přiznat a kdy nikoliv. Navazující senáty by tak tento názor byly povinny respektovat a případně okruh poškozených rozšiřovat, neboť jak již bylo několikrát zmíněno, posilování práv poškozených je dle mého názoru jedním z prvků právního státu, jenž má povinnost jednotlivce chránit. Rovněž považuji za správný takový přístup, který by poškozenému přiznával právo na účinné vyšetřování za každé situace a jeho případné nedodržení by soud vyslovoval individuálně u každého jednotlivého případu. Takový přístup je dle mého názoru vhodnější oproti názorům Ústavního soudu vyjádřených v nálezu z 3. 9. 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18, jež u většiny trestných činů právo poškozeného na účinné vyšetřování automaticky odmítá.

Plně se však ztotožňuji s myšlenkou vyřčenou jednak ÚS, jednak ESLP, která za účinné vyšetřování považuje procedurální postup OČTŘ a nikoliv výsledek, jaký si poškození v dané věci představují.

Často se v současné době diskutuje o redefinici zákonné úpravy trestného činu znásilnění, kdy se změny v této problematice týkají především pojmů vysloveného souhlasu a nesouhlasu. Celkově je otázka sexuální trestné činnosti v České republice tématem, jenž mnohdy rozděluje společnost. Problematickým zůstává zejména přístup obětí těchto trestných činů k jeho nahlašování příslušným orgánům, kdy ze zcela pochopitelných důvodů raději takový čin neoznámí z obavy, že se jimi OČTŘ nebudou dostatečně zabývat nebo jim nebudou v očích obětí přikládat dostatečnou váhu. Současně je potřeba zohlednit charakter těchto trestných činů, jež mají závažný psychický dopad na poškozené.

Dle mého názoru by právě institut účinného vyšetřování mohl do jisté míry obětem znásilnění pomoci. Avšak v současném stavu, kdy práva na účinné vyšetřování požívají poškození v kontextu práva na život a zákazu nelidského zacházení ze strany veřejné moci, nepovažuji taková scénář za uskutečnitelný. Byla by tak potřeba opětovně rozšířit přiznávání práva na účinné vyšetřování i na další články Úmluvy, zejména čl. 5 a 8, jež zaručují právo na svobodu, osobní bezpečnost, ochranu soukromého života a respektování života rodinného. Tím

pádem by měly oběti trestných činů znásilnění jistotu, že jejich záležitost bude náležitě prověřena. Stejně tak lze i v těchto případech uvažovat o institutu hájitelného tvrzení, jenž by před samotným zahájením trestního stíhání ulevil poškozeným od tíhy důkazního břemena. S ohledem na současný postoj zákonodárců a stejně tak soudů či jednotlivých vyšetřujících orgánů k problematice sexuálních trestných činů, nepovažuji takové změny v dohledné době za příliš reálné.

V poslední části této kapitoly bych rád vyjádřil polemiku nad přístupem Ústavního soudu, kdy se u práva na účinné vyšetřování omezuje pouze na literu Evropské úmluvy, z jejichž článků existenci tohoto práva odvozuje. Jednotlivé články posléze pojímá ve dvou rovinách, tedy hmotně právní a procesně právní. Jinými slovy jde o dodržování povinností jimi uložených – hmotně právní rovina, a v případě jejich porušení následné dostatečné vyšetření – rovina procesně právní. Je proto otázkou, zda by právo na účinné vyšetřování nemělo svou existenci odvíjet od samotného práva na spravedlivý proces, jež je zakotveno v Listině základních práva a svobod. Stejně tak právě Listina nabízí dostatečně široký katalog základních lidských práv, jejichž ochrany by dle mého názoru měli poškození trestných činů pomocí účinného vyšetřování požívat.

Závěr

Cílem této práce bylo přiblížit čtenáři institut práva poškozeného na účinné vyšetřování, tedy dostatečně důkladné, rychlé a nezávislé prošetření trestného činu, jež byl vůči poškozenému spáchán. V souvislosti s touto problematikou byla v úvodní části položena otázka, zda toto právo náleží každému poškozenému či nikoliv. Existence tohoto institutu se poprvé objevila na úrovni Evropského soudu pro lidská práva, jehož názory posléze převzal Ústavní soud České republiky. Po jeho přiznání na případy trestných činů, jimiž je poškozená osoba zasažena na svých nejzákladnějších lidských právech, docházelo k postupnému rozšiřování na čím dál větší okruh trestných činů i poškozených. V roce 2019 však tento příznivý vývoj Ústavního soudu dostal významné změny, jež uplatnitelnost účinného vyšetřování opět zúžila pouze na případy trestných činů zasahujících do práva na život, vhodného zacházení a zákazu mučení – tedy tzv. tvrdého jádra základních lidských práv a svobod.

Práce tento vývoj podrobněji mapuje především ve třetí kapitole, která rozebírá stěžejní rozhodnutí Ústavního soudu v průběhu času. Popsán je zde případ, kdy bylo toto právo zmíněno poprvé, a stejně tak výše zmíněný náleží, jenž přinesl obrat v dosavadní rozhodovací praxi. Vedle rozhodnutí Ústavního soudu obsahuje 3. kapitola také vybrané rozsudky ESLP směřující proti České republice, které měly taktéž významný vliv na postoj Ústavního soudu, neboť ten byl nucen jejich názory respektovat a reflektovat do své pozdější judikatury.

Zásadní rozhodnutí Evropského soudu, jež formovala právo poškozeného na účinné vyšetřování na mezinárodní úrovni, podrobněji představuje 2. kapitola práce. Prizmatem jednotlivých článků Evropské úmluvy popisuje postupně se rozšiřující okruh základních lidských práv a svobod, jejichž ochranu za pomoci účinného vyšetřování mohou požadovat.

Nelze samozřejmě opomenout samotný popis dvou stěžejních prvků této diplomové práce - pojem poškozený a účinné vyšetřování, jež jsou obsaženy v 1. kapitole práce. U pojmu účinného vyšetřování jsou nastíněny jeho hlavní myšlenky, jež postupem času vykryštalizovaly z doktríny soudu Evropského i Ústavního. Vedle toho je zde kladen důraz na popis čtyř nejdůležitějších požadavků, které musí účinné vyšetřování kumulativně splňovat, a jejichž nedodržení je v kontextu jednotlivých rozhodnutí mnohokrát zmíněno.

V neposlední řadě 4. kapitola práce je věnována celkovému shrnutí celé problematiky práva poškozeného na účinné vyšetřování, zejména kritickému zhodnocení změny, jež rozhodovací praxe Ústavního soudu zaznamenala. Na toto shrnutí navazují úvahy de lege ferenda, v nichž jakožto autor prezentuji své konkrétní názory, jakým směrem by se institut práva na účinné vyšetřování mohl ubírat, například ve světle připravované rekonstrukce trestního práva procesního.

Summary

The aim of this thesis was to bring the reader closer to the institute of the victim's right to an effective investigation, i.e. a sufficiently thorough, quick and independent investigation of the crime committed against the victim. At the same time, the question was asked in the introductory part whether this right belongs to each victim or not. The existence of this institute first appeared at the level of the European Court of Human Rights, whose views were subsequently taken over by the Constitutional Court of the Czech Republic. After its admission to cases of crimes affecting the injured person's most basic human rights, it gradually expanded to an ever larger range of crimes and victims. However, in 2019, this favourable development of the Constitutional Court achieved significant changes, which limited the applicability of an effective investigation to cases of crimes affecting the right to life, appropriate treatment and the prohibition of torture.

The work maps this development in more detail especially in the third chapter, which analyses the key decisions of the Constitutional Court over time. It describes a case where the victim was granted this right for the first time and at the same time the aforementioned finding, which brought about a reversal in the previous decision-making practice. In addition to the decisions of the Constitutional Court, the third part also contains selected judgments of the ECtHR, directed against the Czech Republic, which also had a significant influence on the position of the Constitutional Court, as the latter was forced to respect their opinions and reflect them in later case-law.

The fundamental decisions of the European Court, which shaped the victim's right to an effective investigation at an international level, are presented in more detail in the second chapter of the work. Through the prism of the individual articles of the European Convention, it describes the gradually expanding circle of fundamental human rights and freedoms, whose protection they can request with the help of effective investigations.

Of course, it is not possible to omit the description of the two core elements of this thesis, namely the concept of the injured party and effective investigation, which are contained in the first part of the thesis. The concept of effective investigation is outlined in its main aspects, which have crystallized over time from the doctrine of both the European and Constitutional Courts. In addition, emphasis is placed on the description of the four most important

requirements that an effective investigation must meet, the non-compliance with which is mentioned many times in the context of individual decisions.

Last but not least, the fourth part of the thesis is devoted to an overall summary of the whole issue of the right of the injured party to an effective investigation, in particular a critical assessment of the change that the decision-making practice of the Constitutional Court has recorded. This summary is followed by the reflections *de lege ferenda*, in which, as the author, I present some of my ideas in which direction the institute of the right to an effective investigation could take, for example in the light of the upcoming recodification of criminal procedural law.

Použité zdroje

Literatura

- FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., GŘIVNA, T. a kol. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019
- KRATOCHVÍL, J. Kapitola XII. Právo na život (čl. 6), Listina základních práv a svobod: velký komentář. Praha: Leges, 2022
- KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; KRATOCHVÍL, Jiří a BOBEK, Michal. Evropská úmluva o lidských právech. C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-365-3.
- JÍLOVEC, Michal; KOZÁK, Vítězslav. Legalita a oportunita ve světle připravované rekodifikace trestního procesu. In: Jelínek, Jiří. Základní zásady trestního řízení – vůdčí ideje českého trestního procesu. Praha: Leges, 2016, s. 60-72. ISBN: 9788075021557.
- RŮŽIČKA, Miroslav, Poškozený a adhezní řízení v České republice. Praha: C. H. Beck, 2007, 730 s. ISBN 978-80-7179-559-9.

Internetové zdroje

- ŠČERBA, Filip. Právo na účinné vyšetřování ve světle judikatury Ústavního soudu. Trestněprávní revue. 2016, č. 7-8, s. 157-163.
- CIK, Stanislav. Právo poškozeného na účinné vyšetřování ve světle nejnovější judikatury Ústavního soudu. Advokátní deník [online]. 2021, 4. 4. 2021
- ŠINDELKOVÁ, Martina. Ústavní soud k právu na účinné vyšetřování [online]. 2016
- ELIÁŠEK, Martin. Právo na účinné vyšetřování. Právní prostor [online]. Praha: ATLAS Consulting, publikováno 28. 4. 2015 [cit. 15. 2. 2017]. ISSN 2336-4114. Dostupné z: <http://www.pravniprostor.cz/judikatura/trestni-pravo/pravo-na-ucinne-vysetrovani>
- D. COUFALOVÁ: K právu poškozeného na účinné vyšetřování a možnostem jeho posílení ve světle rekodifikace trestního řádu, trestní právo č. 1/2019

Judikatura

Rozhodnutí Ústavního soudu

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 22. 9. 2020, sp. zn. III.ÚS 1671/20
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 10. 2019, sp. zn. II.ÚS 3159/19
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 6. 10. 2022, sp. zn. III. ÚS 2680/22
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. II. ÚS 349/06
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 1. 2012, sp. zn. I. ÚS 745/11
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. III.ÚS 3843/15
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 2886/13
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2010, sp. zn. III. ÚS 2064/10
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. I. ÚS 767/13.
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2013, sp. zn. I. ÚS 2886/13
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2013, sp. zn. Pl. ÚS 4/13
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 4019/13
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14
 - Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 9. 2019, sp. zn. I. ÚS 2625/19
-
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. 3. 2015, sp. zn. I. ÚS 1565/14
 - Nález Ústavního soudu ze dne 8. 9. 2020, sp. zn. III. ÚS 1477/20
 - Nález Ústavního soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. I. ÚS 3196/12
 - Nález Ústavního soudu ze dne 10. 12. 2019, sp. zn. II. ÚS 1376/18
 - Nález Ústavního soudu ze dne 22. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 520/16
 - Nález Ústavního soudu ze dne 16. 12. 2015 sp. zn. II.ÚS 3626/13
 - Nález Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2008, sp. zn. I. ÚS 1587/07
 - Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. Pl. 17/10
 - Nález Ústavního soudu ze dne 3. 9. 2019, sp. zn. III. ÚS 2012/18

Rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

- Rozsudek ESLP ve věci McCann, Farrell a Savage proti Spojenému království, 27. 9.1995 č. stížnosti 18984/91
- Rozsudek ESLP ve věci Isayeva proti Rusku, 24. 2. 2005 č. stížnosti 57947/00
- Rozsudek ESLP ve věci Ramsahai a další proti Nizozemsku, 15. 5. 2007 č. stížnosti 52391/99
- Rozsudek ESLP ve věci Güleç proti Turecku, 27. 7. 1998, č. stížnosti 21593/93
- Rozsudek ESLP ve věci Eremiášová a Pechová proti České Republice, 16.2. 2012, č. stížnosti 23944/04
- Rozsudek ESLP ve věci Benzer a další proti Turecku, 12. 11. 2013, č. stížnosti 23502/06
- Rozsudek ESLP ve věci Betayev a Betayeva proti Rusku, 29. 5. 2008, č. stížnosti 37315/03

- Rozsudek ESLP ve věci McKerr proti Spojenému království, 4. 5. 2001, č. stížnosti 28883/95
- Rozsudek ESLP ve věci P. a A. Edwards proti Spojenému království, 14. 3. 2002, č. stížnosti 46477/99
- Rozsudek ESLP ve věci Gäfgen proti Německu, 1. 6. 2010, č. stížnosti 2978/05
- Rozsudek ESLP ve věci C. a M. Hemsworth proti Spojenému království, 16. 7. 2013, č. stížnosti 58559/09
- Rozsudek ESLP ve věci Rantsev proti Kypru a Rusku, 7. 1. 2010, č. stížnosti 25965/04
- Rozsudek ESLP ve věci A. proti Spojenému království, 23. 9. 1998, č. stížnosti 25599/94
- Rozsudek ESLP ve věci Vasyukov proti Rusku, 5. 4. 2011, č. stížnosti 2974/05
- Rozsudek ESLP ve věci Budayeva a ostatní proti Rusku, 20. 3. 2008, č. stížnosti 15339/02
- Rozsudek ESLP ve věci Oneryildiz proti Turecku, 30. 11. 2014, č. stížnosti 48939/99
- Rozsudek ESLP ve věci Assenov a další proti Bulharsku, 28. 10. 1998, č. stížnosti 24760/94
- Rozsudek ESLP ve věci Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku, 25. 6. 2019, č. stížnosti 41720/13
- Rozsudek ESLP ve věci Ghisoiu proti Rumunsku, 29.11. 2022, č. stížnosti 40228/2
- Rozsudek ESLP ve věci M. C. proti Bulharsku, 14. 12. 2003, č. stížnosti 39272/98
- Rozsudek ESLP ve věci S. M. proti Chorvatsku, 25. 6. 2020, č. stížnosti 60561/14
- Rozsudek ESLP ve věci Zoletic další proti Ázerbájdžánu, 7.10. 2021, č. stížnosti 20116/1
- Rozsudek ESLP ve věci Blumberga proti Lotyšsku, 14. 10. 2008, č. stížnosti 70930/01
- Rozsudek ESLP ve věci Korotyuk proti Ukrajině, 19. 4. 2023, č. stížnosti 74663/17
- Rozsudek ESLP ve věci Bureš proti České republice, 18. 10. 2012, č. stížnosti 37679/08
- Rozsudek ESLP ve věci Kummer proti české republice, 25. 7. 2013, č. stížnosti 32133/11
- Rozsudek ESLP ve věci Anna Todorova proti Bulharsku, 24. 5. 2011, č. stížnosti 23302/03
- Rozsudek ESLP ve věci Dvořáček proti České republice, 6. 11. 2014, č. stížnosti 12927/13

Ostatní

- Guide on Article 1 of Protocol No. 1 to the European Convention on Human Rights - Protection of property, updated on 31 August 2022
- Guide on Article 2 of the European Convention on Human Rights - Right to life, updated on 31 August 2022 (online)
- Guide on Article 3 of the European Convention on Human Rights - Prohibition of torture, first edition – 31 August 2022 (online)
- Guide on Article 4 of the European Convention on Human Rights - Prohibition of slavery and forced labour, updated on 31 August 2022 (online)